

**SLOVENSKÁ POĽNOHOSPODÁRSKA UNIVERZITA
V NITRE**

Rektor: prof. Ing. Mikuláš Látečka, PhD.

FAKULTA EKONOMIKY A MANAŽMENTU

Dekan: Dr. h. c. prof. Ing. Peter Bielik, PhD.

**Systém poľnohospodárskeho poistenia na Slovensku
v porovnaní so systémom USA**
Diplomová práca

Katedra financií
Vedúci katedry: doc. Ing. Peter Serenčes, PhD.

Vedúci práce: Ing. Marián Tóth, PhD.

Jana Hrivňáková

Nitra 2008

ABSTRAKT

Agriculture is one of the most risky sectors of economy. The sector where the production is directly depend on climatic conditions and the other enviromental factors. These factors influence the results of the horticultural and animal processes. Climate factors such as heat, hail, drought and wind influence agricultural production. Farmers must cope with these risks, financial risk and sometimes with the assistance of goverment programs designed. The existence of the insurance of risk in the agricultural enables a compensation of arose damages and ansurance of the financial stability of farmers. Agricultural insurance, as one method of risk management, can provide a kinf of safety for farmers.

There are not the unified system of the agricultural insurance in the world . Systems are different by the insurance risks and the State subsidies. In this document we are making and overwiev of the agricultural insurance system and trends in Slovak republic and in USA. The quality of insurance in Slovakia is low. Insurance system in our country depend on priorities and intents of Common agriculture policy of European union.

We are examining insurance conditions and insurance program in United states area as well and on the other side we are looking trough agricultural conditions and system here in the Slovakia. Whereas slovakian insurance system we are allowing for consequence of CAP . We are comparing agricultural systems in this areas and define advantages and disadvantages of both systems. In consequence of this we identifying positive appearances in USA insurance system and devising to use this positives here in Slovakia.

In this paper we would like to show a situation of agriculture insurance in SR and USA, as the first step of investigation of risk management.

- **Kľúčové slová**

Poľnohospodárstvo, poľnohospodárske poistenie, poistenie, poisťovňa, riziko, riadenie rizika, systém poistenia.

- **Key words**

Agriculture, agricultural insurance, insurance, insurance companies, risk, risk management, insurance system

ČESTNÉ VYHLÁSENIE

Čestne vyhlasujem, že som diplomovú prácu vypracovala samostatne a že som uviedla všetku použitú literatúru súvisiacu so zameraním diplomovej práce.

Nitra 18.04.2008

.....
Jana Hrivňáková

POĎAKOVANIE

Touto cestou vyslovujem poďakovanie pánovi Ing. Mariánovi Tóthovi, PhD. za pomoc, odborné vedenie, cenné rady a pripomienky pri vypracovaní mojej diplomovej práce.

Nitra 18.04.2008

.....
Jana Hrivňáková

POUŽITÉ OZNAČENIE

APH	- Actual Production History- Priemerný historický výnos podniku
ARPA	- Agricultural Risk Protection Act- Zákon o ochrane rizík v poľnohospodárstve
CAP	- Spoločná poľnohospodárska politika, tiež SPP
Cat	- Catastrophic coverage- Katastrofické krytie
CCP	- Counter-cyclical payments – Acyklické platby
CRP	- Crop Revenue Coverage- Krytie príjmu z plodiny
DEIP	- Dairy market price support programme and Dairy export incentive program- Cenový podporný program pre mlieko a mliečne výrobky a Program pre podporu exportu mliečnych výrobkov
DPC	- Direct Payments for Crops- Priame platby pre plodiny
EU	- Európska únia
EK	- Európska komisia
FCI	- Fedel Crop Insurance- Federálne poistenie plodín
FCIC	- Federal Crop Insurance Corporation- Federálna korporácia poistenia plodín
FLEXA	- Fire, Lightening, EXplosion, Air craft/ Air crash- požiar, priamy úder blesku, výbuch, náraz, zrútenie lietadla, jeho časti alebo nákladu (druh poistenia)
IP	- Income Protection- Poistenie príjmu
KAPP	- Koncepcia agrárnej a potravinovej politiky
MCS	- Mercalliho-Cancaniho-Siebergova stupnica, makroseizmická dvanásťstupňová, označujúca intenzitu zemetrasenia
MPI	- Multiple Peril Insurance- poistenie viacerých rizík
MP SR	- Ministerstvo pôdohospodárstva Slovenskej republiky
MLA	- Marketing loan assistance program –Podporný program marketingových úverov
NAFTA	- Severoamerická dohoda o voľnom obchode
NBS	- Národná Banka Slovenska
OECD	- Organisation for Economic Co-operation and Development – Organizácia pre hospodársku spoluprácu a rozvoj
PPA	- Poľnohospodárska platobná agentúra
PPoK	- Poľnohospodársko potravinársky komplex
PSE	- Ekvivalent produkčných subvencií
RA	- Revenue Assurance- Zaistenie príjmu

RMA	- Risk Management Agency – Agentúra riadenia rizík
SAP	- Slovenská asociácia poisťovní
SR	- Slovenská republika
SPP	- Spoločná poľnohospodárska politika
USA	- United States of America- Spojené štáty americké
USD	- United states dollar- Americký dolár
USDA	- United States Department of Agriculture- Americké ministerstvo poľnohospodárstva
WTO	- World Trade Organization – Svetová obchodná organizácia

OBSAH

Zoznam schém, tabuliek a grafov

Úvod	9
1 Prehľad o súčasnom stave riešenej problematiky	11
1.1 Charakteristika poľnohospodárskej výroby	11
1.2 Riziko a jeho postavenie v ekonomickej praxi	12
1.3 Riziko v poľnohospodárstve	14
1.4 Nástroje na riadenie rizika v poľnohospodárstve	16
1.5 Poistenie v poľnohospodárstve	18
1.5.1 Poľnohospodárske poistenie v SR	22
1.5.2 Poľnohospodárske poistenie v USA	24
1.6 Regulácia v poisťovníctve	25
2 Cieľ práce	27
3 Metodika práce	28
4 Výsledky práce	30
4.1 Poľnohospodárska výroba a riadenie rizika v tejto oblasti	30
4.2 Poistenie ako nástroj riadenia rizika v poľnohospodárstve	34
4.3 História a súčasnosť poľnohospodárskeho poistenia v sledovaných krajinách	37
4.3.1 História a súčasnosť poľnohospodárskeho poistenia SR ako člena EU	37
4.3.1.1 Zmeny v poľnohospodárskom poistení SR po roku 1989	37
4.3.1.2 Zmeny v poľnohospodárskom poistení SR v súvislosti s členstvom v EU.....	40
4.3.2 História a súčasnosť poľnohospodárskeho poistenia USA	45
4.4 Prehľad produktov poľnohospodárskeho poistenia v sledovaných krajinách	52
4.4.1 Poistenie majetku	53
4.4.2 Poistenie príjmov	54
4.4.3 Poistenie úrody/výnosov	56
4.4.4 Poistenie zvierat	58
4.4.5 Zaistenie	59
4.4.6 Pomoc a intervencie štátu v sledovaných krajinách	61
5 Záver	63
6 Použitá literatúra	65
7 Prílohy	69

ZOZNAM SCHÉM, TABULIEK A GRAFOV

Schémy

- Schéma 1   Proces risk managementu
- Schéma 2   Riziko
- Schéma 3   Formy poistenia poľnohospodárskej produkcie
- Schéma 4   Väzba medzi záujmom o poistenie a zmenou sadzby
- Schéma 5   Poistenie poľnohospodárskych podnikov v SR
- Schéma 6   Organizačná schéma riadenia systému riadenia rizík v členskom štáte EU v napojení na Európsku komisiu
- Schéma 7   Poistenie v USA

Tabuľky

- Tabuľka 1   Farmárske a poistné zákony v USA
- Tabuľka 2   Podporné programy Farmárskeho zákona USA
- Tabuľka 3   Produkty poľnohospodárskeho poistenia v SR a USA
- Tabuľka 4   Poistenie majetku – Porovnanie USA/SR ako člen EU
- Tabuľka 5   Poistenie príjmu – Porovnanie USA/SR ako člen EU
- Tabuľka 6   Poistenie úrody/výnosov – Porovnanie USA/SR ako člen EU
- Tabuľka 7   Porovnanie poistných systémov plodín v USA a EU 25
- Tabuľka 8   Poistenie zvierat – Porovnanie USA/SR ako člen EU
- Tabuľka 9   Pomoc a intervencie štátu – Porovnanie USA/SR ako člen EU

Grafy

- Graf 1   Frekvencia prehodnocovania rizík v podnikateľských subjektoch
- Graf 2   Spôsob riadenia rizík v podnikateľských subjektoch SR
- Graf 3   Podiel jednotlivých poisťovní na poľnohospodárskom poistení SR v roku 2006

ÚVOD

Poľnohospodárstvo je špecifickým a veľmi významným sektorom národného hospodárstva. Jeho prvotnou a najzákladnejšou funkciou je zabezpečenie výživy obyvateľstva, čím sa stáva základným pilierom existencie ľudstva ako takého. Jeho úloha v národnom hospodárstve akéhokoľvek štátu je nezastupiteľná a jeho úroveň v mnohom ovplyvňuje životnú úroveň obyvateľstva danej krajiny.

Klimatické a geografické podmienky poľnohospodárstvo veľmi významne ovplyvňujú a práve v regióne strednej Európy umožnili veľmi intenzívny rozvoj tohto odvetvia. Slovensko sa v priebehu histórie vyprofilovalo na typicky poľnohospodársky štát, poľnohospodárska pôda predstavuje zhruba 50% z celkovej rozlohy štátu, pričom podstatná časť z druhej polovice je využívaná pre potreby lesného a vodného hospodárstva. V konečnom dôsledku sa teda na pôdohospodárske aktivity využíva 90% územia Slovenska. Na celkovej zamestnanosti SR sa poľnohospodárstvo podieľa asi 9% , čo je porovnateľné s priemerom EU. Spolu s nadväzujúcimi odvetviami zamestnáva agropotravinársky sektor zhruba 150-160 tis. pracovníkov. Poľnohospodárstvo má rozhodujúci vplyv na zamestnanosť na vidieku, pričom vo vidieckych sídlach žije viac ako 50 % obyvateľstva Slovenska.

Napriek nezastupiteľnej funkcii poľnohospodárstva v ekonomike krajiny sa podnikanie v tejto oblasti vyznačuje značným rizikom. Nástrojov na zníženie tohto rizika je niekoľko, veľmi dôležité ale je, aby rizikovosť bola riešená nielen individuálne na úrovni jednotlivých subjektov, ale aj centrálnne na úrovni štátu, prípadne nadnárodných integračných celkov. Slovenská republika ako člen EU svoje ciele, priority a stratégie v tejto oblasti harmonizuje s legislatívou a cieľmi spoločnej poľnohospodárskej politiky únie. Tento systém je v členských štátoch v súčasnosti v procese implementácie, jeho zavádzanie je postupné a prijaté opatrenia majú zabezpečiť pomoc a rovnosť príležitostí pre poľnohospodárske subjekty vo všetkých štátoch únie.

Európska únia je jedinečným zoskupením aké nefunguje nikde inde na svete, všetky zákony a opatrenia ktoré prijíma sú preto špecifické a nikde inde ešte neboli použité alebo vyskúšané. Rovnako je to aj pri riadení SPP a riešení otázok poľnohospodárskeho poistenia. Vzhľadom na to, že Spojené štáty americké sú jediným podobným zoskupením so spoločnou hospodárskou politikou a integrujú medzi inými aj typicky poľnohospodárske štáty, je možné

v riadení tejto oblasti hľadať určité spoločné črty. USA ako zoskupenie štátov má oveľa dlhšiu históriu ako EÚ, je preto logické hľadať podobnosti a snažiť sa niektoré overené postupy a nápady integrovať u nás.

Spojené štáty americké sú najväčším exportérom poľnohospodárskych výrobkov na svete. Ich vývoz tvorí 12 % z celkového svetového exportu v sektore. Tri štvrtiny amerického exportu končí mimo zoskupenia NAFTA- Severoamerickej dohody o voľnom obchode a takmer polovica v Ázii. Poľnohospodársky vývoz sa na celkovom vývoze USA podieľa desatinou. Preto každé opatrenie ktoré USA urobí v poľnohospodárskej oblasti nie je citelné len pre domácich farmárov, ale aj pre celý svetový obchodný systém. Rovnako ich pohľad na nepoistiteľné riziká, účasť štátu na poistení a takisto systém platieb, je v mnohom špecifický.

Ak by sa nám podarilo identifikovať tieto špecifiká a implementovať niektoré z nich v našich podmienkach, mohlo by to v mnohom pomôcť nielen poľnohospodárom jednotlivcom ale aj celému systému spoločnej poľnohospodárskej politiky ako celku. Čo je aj dôvodom prečo táto práca pojednáva a porovnávaní našej situácie v oblasti poľnohospodárskeho poistenia, práve so systémom uplatňovaným v spojených štátoch amerických.

1 PREHĽAD O SÚČASNOM STAVE RIEŠENEJ PROBLEMATIKY

Táto časť práce sa venuje predovšetkým pojmu riziko, jeho významu, postaveniu v kontexte ekonomickej teórie, ako aj jeho nadväznosti na oblasť poľnohospodárstva. Poukazuje na jednotlivé nástroje prostredníctvom ktorých je možné riadiť riziko v poľnohospodárstve a v rámci nich sa podrobne venuje poľnohospodárskemu poisteniu.

Práca sa zaoberá poľnohospodárskym poistením ako komplexným problémom, ktorý treba vnímať nielen z pohľadu jednotlivých poľnohospodárskych subjektov ale aj z pohľadu štátu, v nadväznosti na legislatívu SR a na normy EU. Súčasne sa venuje komparácii systému poľnohospodárskeho poistenia v európskom a americkom integračnom zoskupení štátov a snaží sa tak navrhnúť prijatie takých krokov v tejto oblasti, ktorých efekt sa pozitívne odrazil v ekonomike USA a ich implementácia na podmienky Slovenskej republiky, respektíve Európskej únie by mohla mať rovnaký efekt.

1.1 Charakteristika poľnohospodárskej výroby

ZOBORSKÝ, I. M. (1999), poukazuje, že podľa Koncepcie a zásad pôdohospodárskej politiky môže slovenské poľnohospodárstvo zohrať v ďalšom období vo vývoji slovenskej ekonomiky strategicky významnú, aktívnu úlohu. Môže aktivizovať pracovné príležitosti, iniciovať zakladanie nových podnikateľských aktivít a byť impulzom pre rozvoj nadväzujúcich odvetví.

Výkonné poľnohospodárstvo, potravinársky priemysel, lesné a vodné hospodárstvo sa stávajú dôležitým prvkom stability hospodárskeho a sociálneho rozvoja. Pôdohospodársky rezort má osobitné postavenie a zodpovednosť pri využívaní a ochrane prírodných zdrojov, najmä pôdy, vody a lesov, ako aj pri tvorbe estetických hodnôt krajiny a štruktúry osídlenia. Sú to súčasťou nášho prírodného a kultúrneho bohatstva.

Medzinárodná internetová encyklopédia WIKIPÉDIA (2008), definuje poľnohospodársku výrobu ako značne odlišnú od priemyselnej, a to niekoľkými kľúčovými znakmi. Základnou charakteristikou poľnohospodárskej výroby je jej viazanosť na pôdu. Pôda ako výrobný prostriedok je veľmi variabilný, v jednotlivých regiónoch má inú prirodzenú úrodnosť, fyzikálne vlastnosti a potrebu špeciálnych úprav. Tým sa aj náklady jednotlivých podnikov na zúrodňovanie pôdy značne líšia.

Ďalším charakteristickým znakom poľnohospodárskej výroby je závislosť od klimatických podmienok a skutočnosť, že výrobný proces je zároveň biologickým procesom. Všetky osobitosti poľnohospodárskej výroby majú za následok nerovnomernosť tržieb v rámci jedného roka ale aj v rámci niekoľkých rokov po sebe, pričom uvádza, že nie je zvláštnosťou že poľnohospodársky producent musí kryť straty z určitých poľnohospodárskych produktov zo zisku iných.

1.2 Riziko a jeho postavenie v ekonomickej praxi

KOŠČO, T. (2000), konštatuje, že pozitívny proces tvorby ekonomického úspechu, či ekonomický neúspech plynie zo šance následkom poznania vedomostí a istoty, napr. omylom dochádza k zániku ekonomického úspechu v prospech výsledku neistoty cez kategóriu straty. Autor ďalej konštatuje, že na rozhraní istoty a neistoty, na rozhraní vedomostí a nevedomostí existuje kategória „náhodnosť“ či náhody“ a táto môže viesť tak k ekonomickému úspechu, ako aj k ekonomickému neúspechu.

Autor vo svojej práci tiež popisuje kategórie ako ohrozenie, hazard, riziko a pravdepodobnosť. *Ohrozenie* možno definovať ako možný dôvod straty. *Hazard* predstavuje potenciálne nebezpečenstvo vzniku škody, čo zvyšuje pravdepodobnosť straty z ohrozenia. Oba tieto termíny majú bližšie k pravdepodobnosti ako riziko. *Riziko* je neistota, či dôjde ku strate. *Pravdepodobnosť* predstavuje dlhodobú možnosť výskytu udalosti alebo frekvenciu jej výskytu, vyjadruje sa ako pomer určitých udalostí, ktoré sa pravdepodobne vyskytujú a všetkých udalostí.

Pojem „riziko“ podľa TÓTHA, M. (2002), pochádza z arabského slova „risk“ a pôvodne označovalo tak priaznivú, ako aj nepriaznivú udalosť. Neskôr sa jeho používanie obmedzilo len na nepriaznivú udalosť v živote človeka. Väčšina ľudí sa snaží riziku vyhnúť, alebo ho aspoň minimalizovať, ale nie vždy je to možné a práve preto je nevyhnutné riziko skúmať a zaoberať sa ním.

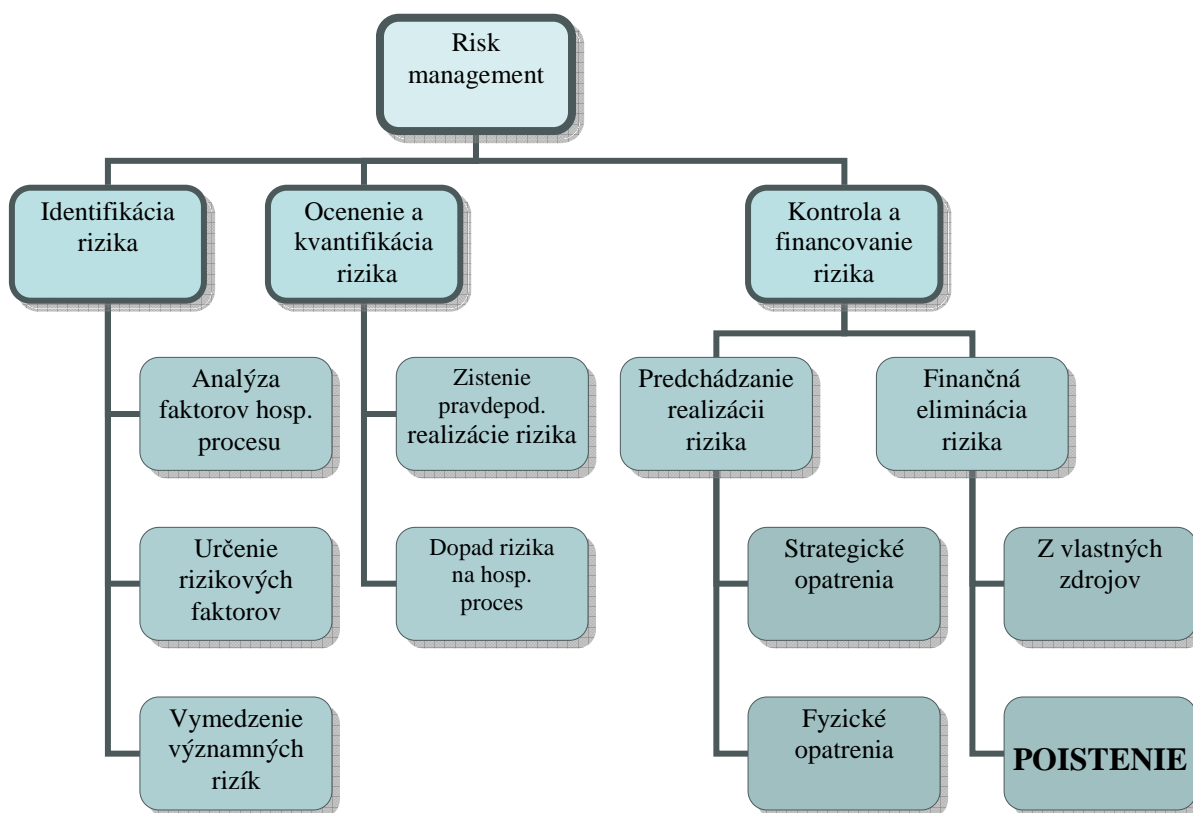
HARDAKER, J.B. (2000), uvádza, že vo všeobecnosti je riziko interpretované troma základnými spôsobmi:

- šanca negatívneho výsledku,
- variabilita výsledku,
- neistota výsledku.

DUCHÁČKOVÁ, E. (2005), pravidelné sledovanie a kontrolu rizík, vyhodnocovanie ich správania, identifikáciu zmien v rizikových situáciách, dohľad nad funkčnosťou bezpečnostných opatrení aj dohľad nad efektívnosťou poistenia definuje ako súčasť risk managementu.

Proces risk managementu

Schéma 1

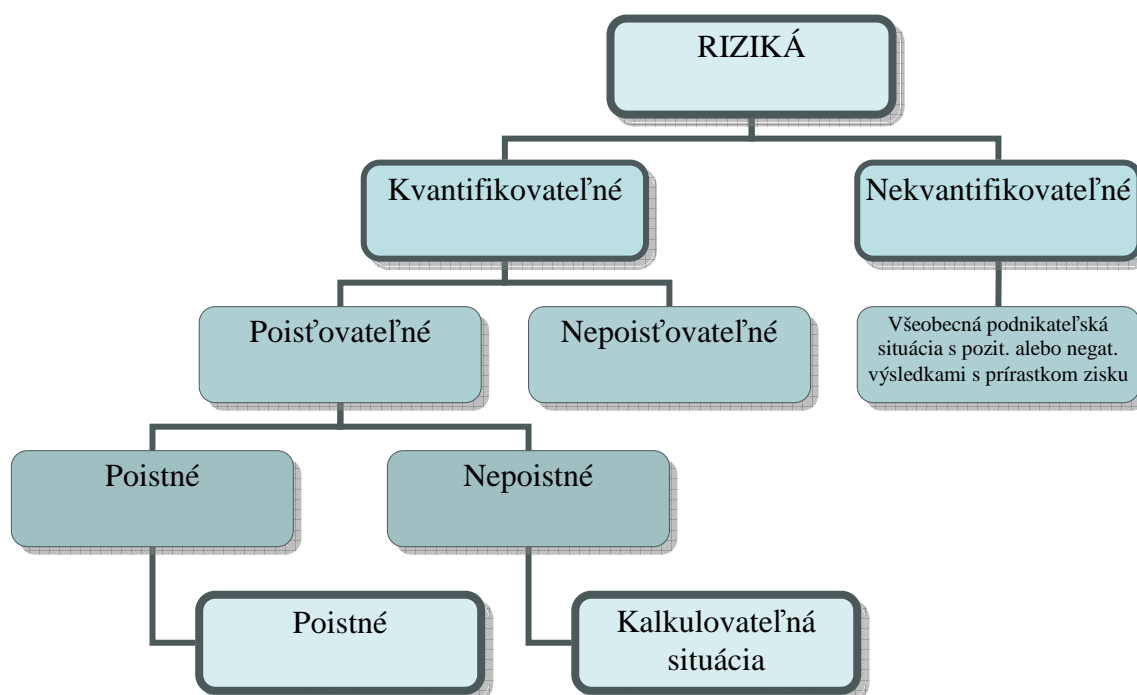
Autorka ďalej uvádza, že ekonomický subjekt má dve možnosti ako sa finančne vyrovnáť s náhodnými udalosťami. Môže ich kryť z vlastných zdrojov (samopoistenie), alebo môže využívať poistenie (presun rizika na inštitúciu poskytujúcu poistenie). Z tohto hľadiska je *poistenie* nástroj finančnej eliminácie negatívnych dôsledkov náhodnosti. Poistenie nemôže ovplyvňovať výskyt náhodných udalostí a vznik škôd. Finančne ale eliminuje dopad náhodných udalostí (pomocou poistenia je možné finančne nahradiť straty vzniknuté pri realizácii čistých rizík). Z pohľadu finančnej kategórie predstavuje poistenie tvorbu, rozdelenie a užívanie poistného fondu k úhrade peňažných potrieb ekonomických subjektov.

Zatiaľ, čo sa riziko môže spájať buď s pozitívnym, alebo s negatívnym výsledkom, pri kríze sa vždy predpokladajú významné negatívne dôsledky. KOMISIA EURÓPSKÝCH SPOLOČENSTIEV (2001), pod pojmom kríza rozumie nepredvídanú situáciu, ktorá ohrozuje životaschopnosť poľnohospodárskych statkov, či už na miestnej úrovni, alebo v celom sektore produkcie.

KOŠČO, T. (2005), delí riziko na kvantifikovateľné a nekvantifikovateľné nasledovne:

Riziko.

Schéma 2

1.3 Riziko v poľnohospodárstve

Podnikanie v oblasti poľnohospodárstva je podľa TÓTHA (2002), vzhľadom na svoj charakter veľmi rizikové. Vo veľkej miere závisí od klimatických podmienok, ktoré nie je možné ovplyvniť. Mrazy, chlad, vysoké teplotné amplitúdy medzi dňom a nocou, suché počasie, výdatné zrážky a záplavy, významne ovplyvňujú poľnohospodársku produkciu a celkové hospodárenie poľnohospodárskych subjektov.

Autor ďalej vo svojej práci hovorí o existencii rizík, ktoré majú farmári spoločne s inými sektormi ekonomiky a tých ktoré sú unikátne len pre poľnohospodárstvo. Najdôležitejšie riziká môžeme klasifikovať nasledovne:

- *Ludské alebo osobné riziká*, predstavujúce riziko choroby, zranenia alebo smrti farmára a/alebo pracovných síl. Tieto riziká sú spoločné pre všetkých zamestnávateľov a zamestnancov.
- *Majetkové riziká* sú riziká spojené s krádežou, požiarom a inými stratami alebo poškodeniami strojov, budov a iných zložiek majetku poľnohospodára používaných pre produkciu.
- *Produkčné alebo výnosové riziká* sú často spojené s počasím, ale taktiež zahŕňajú riziká ako sú choroby zvierat a plodín. V prípade živočíšnej výroby je výnosové riziko nižšie pre mnohých producentov, pretože počasie má na živočíšnu výrobu nižší stupeň vplyvu. Riziko predstavujú najmä choroby, mechanické chyby v obslužných operáciách a variabilita hmotnosti prírastku.
- *Cenové riziko* je riziko poklesu cien výstupov a/alebo rast cien vstupov po prijatí rozhodnutia o produkcii. Cenové riziko je merané nepravidelnosťou cien. Cenové riziko je samozrejme pri mnohých produktoch znižované cenovými podporami
- *Inštitucionálne riziko* je riziko spojené so zmenami v štruktúre politiky (v oblasti poľnohospodárstva aj iných oblastiach) ktorá ovplyvňuje produkciu a/alebo trhové rozhodnutia a v konečnom dôsledku negatívne ovplyvňujú hospodársky výsledok poľnohospodárskeho subjektu. Inštitucionálne riziko taktiež zahŕňa riziko kontraktov a ich porušenie.
- *Finančné riziká* zahŕňajú rast nákladov kapitálu, kurzové riziko, nedostatočnú likviditu a pokles kurzov akcií.

Medzi riziká CHOVAN, P. (2006), zahŕňa aj *katastrofu*, ktorá podľa autora predstavuje mimoriadny rozsah škôd materiálneho charakteru a poškodenia zdravia a života, v dôsledku živelnej udalosti, alebo priemyselnej havárie. Spôsobené škody nemožno odstrániť bez medzinárodnej finančnej, materiálnej a zdravotníckej pomoci a pomoci pri odstraňovaní následkov týchto katastrof. Škody sa zvyčajne týkajú veľkého počtu osôb a veľkého územia. Autor ďalej uvádza že následkom je nedostatok prostriedkov životných potrieb, ohrozenie a uhynutie hospodárskych zvierat, lesnej a poľnej zvery a postihnutím a úmrtím ľudí.

1.4 Nástroje na riadenie rizika v poľnohospodárstve

DAŇHEL, J. a kol. (2005), uvádza, že poľnohospodárstvo je charakteristické dvoma typmi stratégií riadenia rizika:

- *stratégie týkajúce sa opatrení na farme*: selekcia nízkorizikových produktov, alebo produktov s krátkym výrobným cyklom a diverzifikácia produkčných programov,
- *stratégie rozdelenia rizika*: orientované na marketing, orientované na produkciu, hedging na trhoch futures, účasť na spoločných fondoch a poistenie.

Systémy riešenia rizikovosti poľnohospodárskej výroby, popisuje vo svojej práci CHRASTINOVÁ, Z. (2002), rizikovosť poľnohospodárstva je podľa nej v súčasnosti riešená:

- *systémovo*: poistením v komerčných poisťovniach a v rámci dotácií na podporu podnikania v poľnohospodárstve,
- *ad hoc*: dotáciou zo štátneho rozpočtu, na základe vládneho rozhodnutia

Podľa KOŠČA, T. (2002), poistenie patrí medzi určité špeciálne druhy prenosu rizika. Negatívne dôsledky rizika určitej budúcej situácie sa prenášajú na poisťovňu, ktorá podľa podmienok poistnej zmluvy kryje škody alebo straty buď úplne alebo čiastočne. Firma, ktorá sa poisťuje platí poisťovni určité poplatky, ktoré vchádzajú do jej nákladov. Tradičné oblasťné poistenie je tzv. čisté riziko. Hlavné druhy poistenia, ktoré ponúkajú poisťovne:

- poistenie pre prípad porušenia prevádzky v dôsledku živeľnej udalosti
- poistenie zodpovednosti podnikateľa za škody spôsobené prevádzkou podniku tretím osobám
- poistenie pre prípad škôd spôsobených krádežou, vlámaním a lúpežným prepadnutím.

Znižovanie vyššie uvedených rizík formou poistenia má význam predovšetkým u menších firiem, kde aj škody a straty môžu viesť k značným problémom resp. k ohrozeniu finančnej situácie firmy.

OBČIANSKY ZÁKONNÍK 40/1964 Zb. v znení neskorších predpisov, pozná rôznych účastníkov poistného vzťahu, na ktorých sa vzťahujú príslušné pojmy v ustanoveniach o poistení. Ide najmä o nasledovných účastníkov

- *Poistiteľ*, (úprava platná do konca roka 1991 tento pojem upravovala znením „poisťovňa“. V súčasnosti sa používa aj pojem *poisťovateľ*.)

- *Osoba, ktorá s poisťovateľom uzavrela poistnú zmluvu, (tento pojem bol zavedený s účinnosťou od 1.4.1964 Občianskym zákonníkom č. 40/1964 Zb. Do 31.3.1964 sme ho poznali pod znením „poistník“)*
- *Poistený, je osoba, na ktorej majetok, život alebo zdravie, alebo na ktorej zodpovednosť za škodu sa poistenie vzťahuje.*
- *Osoba oprávnená na plnenie, táto osoba nie je poistníkom ani poistením, ale do poistného vzťahu vstupuje za podmienok dohodnutých v poistnej zmluve. Vo väčšine prípadov je podmienkou úmrtie poisteného, keď osobe oprávnenej vznikne právo na plnenie v poistení dohodnutom pre prípad smrti poisteného, takéto prípady však môžu vzniknúť aj vtedy keď poistenie alebo poistení majetok slúži ako záruka pre poskytnutý úver alebo pôžičku (vinkulácia poistnej zmluvy).*
- *Poškodený, tento vstupuje niekedy do poistného vzťahu s poisťovateľom v zákonom poistení, ale až po vzniku poistnej udalosti v prípade, keď mu proti poisťovateľovi vznikol priamy nárok, aby mu nahradil škodu.*

V § 4 ZÁKON O POSŤOVNÍCTVE č. 95/2002 Zb. v znení neskorších predpisov ustanovuje, že poisťovňa je akciovou spoločnosťou so sídlom na území Slovenskej republiky, ktorá vykonáva poisťovaciu činnosť na základe povolenia na vykonanie poisťovacej činnosti udeleného úradom. Základné imanie poisťovne vykonávajúcej odvetvia neživotného poistenia uvedeného v prílohe tohto zákona pod číslami 8 a 9 musí byť najmenej 50 000 000 Sk.

KLASIFIKÁCIA POISTNÝCH ODVETVÍ PODĽA POISTNÝCH DRUHOV – príloha zákona č. 95/2002 Zb., uvádza pod číslom 8, poistenie škôd na majetku spôsobených:

- požiarom,
- výbuchom,
- víchricou,
- jadrovou energiou,
- jadrovou energiou,
- zosuvom alebo zosadaním pôdy.

Pod číslom 9, príloha uvádza poistenie škôd na majetku vzniknutých krupobitím alebo mrazom, alebo inými príčinami ako tými ktoré sú uvedené v bode č. 8.

1.5 Poistenie v poľnohospodárstve

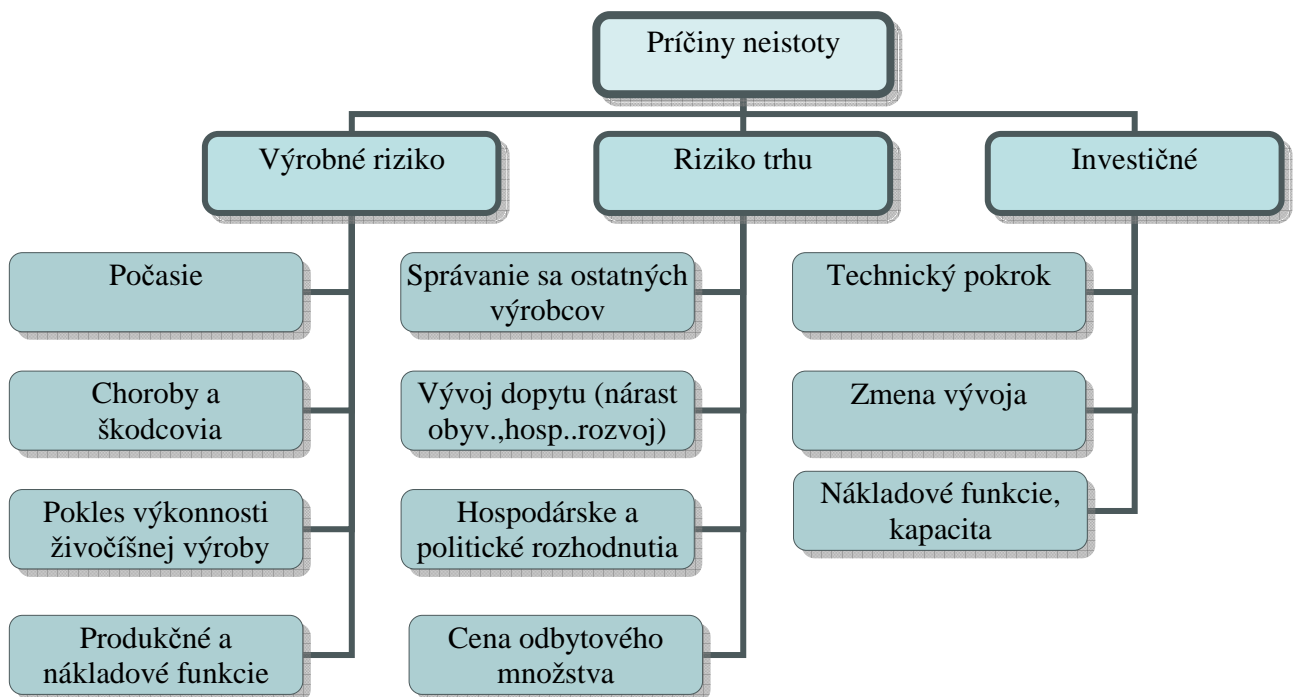
Ako uvádza TERVEY, V. (2002), poľnohospodárke poistenie je špeciálnou oblasťou poisťovacieho trhu. Jeho subjekt nie je konkrétne, ukončený produkt ale postupne rozvíjajúci sa, formujúci produkt rastlín a živočíchov, ktorý sa neustále mení v priebehu rizikového obdobia rastu.

Za základ inštitútu poistenia DUKES, M. (2005), považuje úhradu škôd spôsobených predvídateľnými (i menej predvídateľnými) udalosťami v dopredu dohodnutej výške tzv. poisťného plnenia (náhrady škôd). Miera poisťného plnenia súvisí okrem iného aj s rizikovosťou (výskytom)danej udalosti v kontexte s predmetom poistenia. Poľnohospodárstvo je rezortom s vari najväčšou mierou rizika. Tak ako je široký diapazón činností poľnohospodára a podmienok, v ktorých tieto činnosti vykonáva, široká je aj paleta udalostí, ktoré ho môžu postihnúť.

Jednotlivé formy poistenia poľnohospodárskej produkcie popisuje KOŠČO, T. (2002) nasledovne:

Formy poistenia poľnohospodárskej produkcie.

Schéma 3

CHOVAN, P. (2006) uvádza, že poľnohospodárske riziká sú sústredené do rizík ohrozujúcich rastlinnú výrobu a rizík ohrozujúcich živočíšnu výrobu. Ide najmä o:

- Poistenie plodín,
- Poistenie lesných porastov,
- Poistenie zvierat,
- Poistenie koní,
- Poistenie poľnohospodárskej techniky.

PELLER, F., SAKÁLOVÁ, K. (2004), definujú *zaistenie* ako nástroj prostredníctvom ktorého životná poisťovňa prenáša celé riziko, alebo časť rizika poisťného kontraktu, alebo časť rizika celého portfólia kontraktov na inú poisťovaciu spoločnosť. Je poistením poistenia.

Proporcionálne metódy zaistenia:

- *Spolupoistenie*, podstatou tejto metódy je rozdelenie pôvodného poisťného kontraktu. Ak sa poisťovňa rozhodne použiť metódu spolupoistenia, potom má dve možnosti ako špecifikovať veľkosť zaistenej sumy:
  - individuálny prebytok, zaistená suma je akékoľvek prekročenie určitej vopred stanovenej hraničnej sumy poisťným plnením jednotlivca,
  - kvótové zaistenie, zaistená suma je určená vopred, ako pevné dané percento poisťnej sumy individuálnej poisťky.
- *Zaistenie s rizikovým poisťným*, podstatou je zaistenie tej časti, alebo toho obnosu, o ktorý prekračuje vyplácaná poisťná suma každoročné matematické rezervy. Redukuje sa teda veľkosť tej časti poisťného, ktorú poisťovňa odovzdáva zaistovní.

Podľa CHRASTINOVEJ, Z. (2002), zo súhrnných údajov o vplyve poistenia na dôchodkovosť poľnohospodárskych podnikov je vidieť, že poistenie má význam nie tak z globálneho ale hlavne z individuálneho, resp. lokálneho hľadiska, to znamená pre samotný konkrétny podnik. Potvrdila to aj skutočnosť opakujúcich sa klimatických zmien v posledných rokoch spôsobujúcich škody na majetku, resp. produkcii mnohých poľnohospodárskych podnikov, kým majetok, resp. produkcia niektorých podnikov ostali nepoškodené.

KUPEC, V. (2003), uvádza, že poistenie či poisťovníctvo je jeden z významných nástrojov, ktorý pôsobí (často pôsobil) komplexne a hlavne pôsobí tak, ako dopredu (ex ante) ako i pozadu (ex post). Aký je rozsah poistenia, aká forma a aké praktiky do poisťovacieho vzťahu sú zavedené, to závisí od pragmatickej stránky finančných inštitúcií, ktoré poisťovací trh organizujú a hlavne zabezpečujú.

Podľa ŠTUDENCA, V. (2005), je poistenie rizík v poľnohospodárstve často krát prehliadané a u väčšiny komerčných poisťovní prevláda nezáujem o poskytovanie produktov na krytie rizík v tomto vysoko rizikovom odvetví národného hospodárstva. V posledných rokoch si ľudia začínajú stále viac uvedomovať význam poistenia najmä v súvislosti so vznikom neočakávaných udalostí spôsobených prírodnými živlami.

PRÁŠILOVÁ, M.(2004), vysvetľuje, že podnikateľské poistenie je v trhovom prostredí neoddeliteľnou súčasťou ekonomickej stratégie podnikania. Tým, že farmári často investujú nemalé čiastky voľných finančných prostriedkov do poistenia, môže za určitých podmienok znamenať, že hospodárenie nekončí stratou. Podľa autorky boli poľnohospodárske riziká klasifikované podľa parametrov klasifikácie rizík v živočíšnej a v rastlinnej výrobe v troch úrovniach:

- úroveň 1: riziká poistiteľné na konkurenčnom poistnom trhu,
- úroveň 2: katastrofické riziká poistiteľné pri využití určitých poistne technických nástrojov (technické rezervy, zaistenie),
- úroveň 3: katastrofické riziká obtiažne poistiteľné, alebo nepoistiteľné (nutnosť pomoci štátu zvláštnymi opatreniami).

Poznámka.: rovnaká metodika bola použitá pre prípravu dotazníku Výboru pre poistenie poľnohospodárskych rizík so sídlom v Paríži.

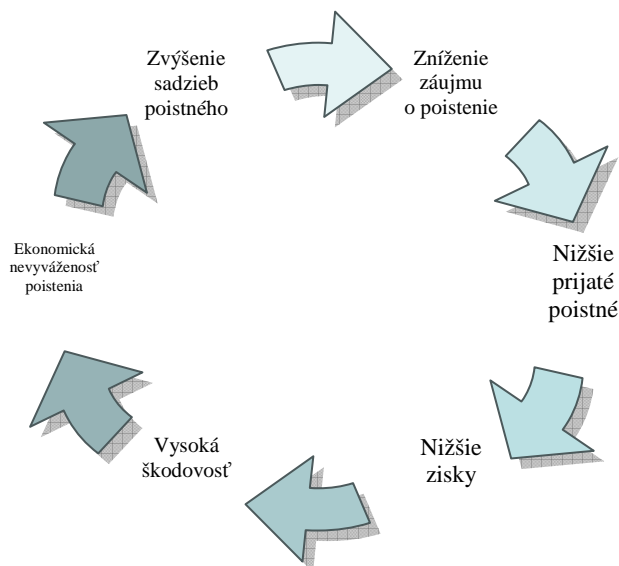
„Vzhľadom na stratégiu uplatňovanú poisťovacími spoločnosťami, miera poškodenia nesmie prekročiť 60% z prémiových vstupov“, konštatuje TERVEY, V. (2002). „Ak je miera poškodenia spoločnosti vyššia ako 60%, spoločnosť vykáže deficit, pretože zo zostávajúcich 40% potrebuje pokryť operačné a administratívne náklady, splniť uložené požiadavky a zaplatiť provízie a osobný zisk.“

Podľa TÓTHA, M. (2001), v zásade platí, že ak poistenie dojednalo málo poistených, potom dochádza prevažne k veľkej škodovosti (vysoká pravdepodobnosť vzniku udalosti), s cieľom dosiahnuť ekonomickú vyrovnanosť takéhoto poistenia poisťovňa obyčajne pristupuje k zvyšovaniu sadzieb poistného. To samozrejme vyvoláva ešte menší záujem o poistenie s ďalším relatívnym zvýšením škodovosti, a tým sa prehĺbuje negatívny ekonomický dopad.

Väzbu medzi záujmom o postenie a zmenou sadzby schématicky popisuje CHOVAN, P. a kol.(1994), nasledovne:

Väzba medzi záujmom o postenie a zmenou sadzby.

Schéma 4

TÓTH, M. (2001), ďalej uvádza, že: „Je nevyhnutné kombinovať všetky metódy znižovania škodovosti a lepšie využívať plošné rozloženie rizika, teda získavanie nových zákazníkov. Ak je poistenie dobre časovo a plošne rozložené, dochádza k relatívnemu poklesu škodovosti vzájomným vyrovnávaním rizika v celom nebezpečnom spoločenstve. Práve tým je poistenie ekonomicky výhodné“.

CHOVAN, P. (2006), uvádza, že poukázanie poistného plnenia je súbor činností súvisiacich s poskytnutím poistného plnenia. Poistné plnenie sa môže realizovať v peňažnom vyjadrení, alebo poskytnutím konkrétnej služby, ktorá je vymedzená v poistnej zmluve. Výplata poistného plnenia v peňažnom vyjadrení sa môže realizovať niekoľkými spôsobmi:

- na účet zákazníka v banke,
- poštovou poukážkou,
- vydaním šekov,
- poskytnutím krycieho listu,
- v pokladni poisťovne, ihneď po vyčíslení likvidátorom.

Základom poukazu poistných udalostí je likvidačná správa, teda písomné rozhodnutie likvidátora a následne aj zamestnanca vykonávajúceho technickú kontrolu, že v danom prípade sa má poskytnúť poistné plnenie v stanovenej výške. Zároveň s poukazom poistného plnenia sa vykoná záznam do evidencie poistných udalostí.

1.5.1 Poľnohospodárske poistenie v SR

KOŠČO, T., TÓTH, M. (2005) uvádzajú, že v roku 1990, keď na Slovensku začali vznikať nové poisťovne a Slovenská poisťovňa stratila svoje monopolné postavenie, nastali výrazné zmeny aj v oblasti poľnohospodárskeho poistenia. Dovtedajší model komplexného poistenia úrody bol vzhľadom na zmenu spoločenských podmienok prekonaný. Poistenie poľnohospodárskych podnikov sa rozdelilo na zákonné (napr. poistenie zodpovednosti za škodu) a zmluvné, ktoré sa ďalej delí na poistenie povinné a dobrovoľné.

Dobrovoľné zmluvné poistenie je podľa autorov zamerané na tri základné druhy:

- *Poistenie majetku*, tento druh dobrovoľného zmluvného poistenia je zameraný na poistenie proti odcudzeniu, krádeži a následkom živelných pohrôm. Je ho možné uzatvoriť na celý súbor majetku ako aj na výber hmotného investičného majetku (tzv. selektívne poistenie). Poistenie majetku pre poľnohospodárov a podnikateľov je v podstate identické.

- *Poistenie hospodárskych zvierat*, poistenie hospodárskych zvierat znižuje riziko živočíšnej výroby prostredníctvom širokej palety produktov. Príkladom je poistenie zvierat a hydiny pre prípad nákazy, poistenie pre prípad zničenia vajec v elektrickej liahni a uhynutie jednodňovej hydiny, poistenie vysokohodnotných zvierat, poistenie kráv a vysokoteľných jalovic pre prípad jednotlivých škôd a poistenie prasníc pre prípad jednotlivých škôd.

- *Poistenie plodín*, pestovanie plodín a ich poistenie je najrizikovejšie zo všetkých poistení poľnohospodárskych subjektov, čo dokazujú aj nasledujúce údaje. Najväčšie riziko predstavuje poškodenie poľnohospodárskej produkcie ľadovcom, poškodenie vybranými živelnými rizikami, škody z vyzimovania, poškodenie požiarom a záplavou.

ŠTUDENC, V. (2005), uvádza, že poľnohospodárske podniky, podobne ako iné ekonomické subjekty, využívajú poisťovacie služby komerčných poisťovní, u ktorých si poisťujú svoj majetok, plodiny a zvieratá. Vzhľadom na vysokú rizikovosť poľnohospodárskej prvovýroby však poisťovne nemajú veľký záujem na poskytovaní poistenia rizík v poľnohospodárstve. Taktiež väčšina poľnohospodárskych podnikov sa nachádza v zlej finančnej situácii a cena poistenia je pre ne pomerne vysoká. Z toho dôvodu Ministerstvo pôdohospodárstva Slovenskej republiky v snahe zvýšiť dostupnosť poistenia pre poľnohospodárske podniky poskytuje dotácie na podporu poistenia realizovaných cez úhradu časti zaplateného poistného za poistenie poľnohospodárskych plodín a hospodárskych zvierat.

Podľa CHRASTINOVEJ, Z. (2002) Systém poistenia, ako nástroj na kompenzáciu škôd, je obmedzený, pretože kryje následky len vybraných rizík, a tým rieši rizikovosť len čiastočne. „Následky takého rizika ako je sucho, nie sú poistením kryté.“

Autorka pre AGROmagazín, Roč. 8, č.3 (2006), uvádza, že mnohí klimatológovia sa obávajú, že extrémny počasie sa budú zintenzívňovať. Podľa ich prognóz sa v dôsledku nastupujúcich klimatických zmien zrýchli frekvencia a rozsah extrémnych prejavov počasia a zvýši sa ich dopad na poľnohospodársku produkciu. Možno počítať s rozsiahlejšími katastrofickými škodami, preto je potrebné predvídavo vytvoriť systém, ktorý by eliminoval prípadné riziko a jeho následky. Ide o riziká ktorých následky- škody nie sú v súčasnosti kryté komerčným poistením. Zo škodami spôsobenými nepoistiteľnými rizikami (sucho, nadmerné záplavy), vzhľadom na ich celoplošný katastrofický rozsah pôsobnosti, sa vysporadúva štát.

KUPEC, V. (2003), konštatuje , že účinnosť systému poistenia ako nepriameho ekonomického nástroja na kompenzáciu škôd a tým aj dôchodkovosť podnikateľských subjektov je obmedzená, pretože kryje škody len vybraných rizík. Doteraz nebol vytvorený systém na riešenie následkov katastrofálnych živelných pohrôm, ktoré takmer každoročne spôsobujú rozsiahle škody na poľnohospodárskej produkcii. Následky takých rizikových faktorov ako sú nadmerné sucho, nadmerné vlhko, dlhodobé dažde, vysoké teploty a výskyt škodcov nie sú poistením kryté.

Podľa TÓTHA, M.(2004), je situácia v oblasti poistenia v poľnohospodárskych podnikov na Slovensku komplikovaná. Na zníženie rizika je potrebné, hľadať nové spôsoby a trendy v oblasti poistenia, ktoré by brali do úvahy finančnú situáciu poľnohospodárskych podnikov. Jedným zo spôsobov je poistenie vložených nákladov spracovateľských podnikov, ktoré v praxi existuje od roku 1998 a využíva sa v oblasti poistenia cukrovarov a sprostredkovane aj pestovateľov cukrovej repy. Druhým spôsobom je prispôbiť program poistenia používaných v USA, alebo v krajinách EU podmienkam na Slovensku. Možností je nespočetne veľa a je možné ich rozdeliť na dve základné skupiny: s účasťou štátu, alebo bez účasti štátu.

1.5.2 Poľnohospodárske poistenie v USA

Podľa CHRASTINOVEJ, Z. (2002), je v súčasnosti najviac prepracovaný systém riešenia rizikovosti v Spojených štátoch amerických, ktorý ponúka americkým farmárom možnosti využitia štátnej podpory k uzatvoreniu poistenia rastlinnej výroby. Tento systém je vhodný pre veľké poľnohospodárske podniky, a preto sa objavujú názory, že by mohol byť aplikovateľný aj pre krajiny strednej a východnej Európy, hlavne tam, kde prevažuje veľkovýrobná štruktúra poľnohospodárstva.

Podľa autorky ide najmä o systém poistenia produkcie, ktorý je založený na spolupráci štátu a súkromných poisťovacích spoločností. Štát zaisťuje Federálnu korporáciu poistenia plodín, ktorá je súčasťou Ministerstva poľnohospodárstva USA. Táto stanovuje podmienky poistenia, vrátane sadzieb poistného. Povolenie k výkonu poistenia dotovaného štátom dostávajú len autorizované poisťovne, spĺňajúce prísne kritéria na prevádzku poistenia, poradenstvo a likvidáciu škôd. Toto poistenie je dostupné všetkým farmárom a autorizovaná poisťovňa je povinná ich poistiť. Poistenie kryje všetky rozhodujúce riziká, ktoré ovplyvňujú výšku výnosov, a to: sucho, mokro, záplavy, zemetrasenie, spôsobenie mrazu alebo chladu, krupobitie, víchricu, choroby rastlín, napadnutie škodcami, škody spôsobené zverou, nemožnosť vykonanie zberu v dôsledku nezjazdnosti poľa, nepriazeň počasia v dobe kvetu, vulkanická erupcia, úder blesku a požiar. Predmetom poistenia je široká škála plodín a ponuka poistenia je rozdielna podľa regiónov, čiže je zabezpečená ich optimálna alokácia.

Prijatie Farmárskeho zákona v USA popisuje SENTIVÝNY, M. (2002), pričom uvádza, že 13. mája 2002 bol v USA prijatý "*Farm Security and Rural Investment Act*", ktorý má byť základným predpisom určujúcim poľnohospodársku politiku USA v rokoch 2002-2007. Zákon obsahuje širokú škálu podporných programov pre poľnohospodárske komodity, ochranu životného prostredia, obchod, výživu, úvery, vidiecky rozvoj, výskum, lesníctvo a energetiku a nahrádza predchádzajúcu platnú legislatívu ("*Federal Agriculture Improvement and Reform Act*" z roku 1996), ktorá bola základom poľnohospodárskej politiky USA v rokoch 1996-2002. Prijatím tejto legislatívy USA v nasledujúcich 10 rokoch zvýšili svoj rozpočet na podporné programy pre poľnohospodárstvo o 73,4 mld. USD, čo bude môcť mať značné dosahy na svetový obchod i ďalšie snahy členov Svetovej obchodnej organizácie liberalizovať sektor poľnohospodárstva.

1.6 Regulácia v poisťovníctve

Ako vo svojej práci rozvíja DAŇHEL, J. a kol. (2005), poisťovníctvo je svojou stochastickou podstatou založené na systéme rezerv. Je teda logické, že práve určenie povinnosti tvoriť určité druhy týchto rezerv a následne normatívna reglementácia hospodárenia poisťovne s týmito, svojim objemom významnými poisťovne-technickými rezervami (ich efektívne investovanie s dôrazom na kritérium bezpečnosti), je všeobecne základným kameňom ochrany klientov poisťovní zo strany štátneho dozoru, fakticky zaisťujúcim splniteľnosť poisťovnou uzatvorených poisťných zmlúv.

Autor ďalej uvádza, že inštitúcia štátneho dozoru nad poisťovníctvom sa vo vyspelých trhovách ekonomikách vyskytuje v dvoch základných modifikáciách:

- nezávislá samostatná inštitúcia priamo podriadená vláde danej krajiny
- organizačné začlenenie dozoru v rámci niektorého z ministerstiev, najčastejšie ministerstva financií, hospodárstva alebo obchodu

LASCELLES, D. (2006) , vydavateľ spoločného prieskumu spoločností CSFI a Pricewaterhouse Coopers LLP pod názvom „Bananna skins polls“ hovorí: „Nadmerná regulácia je bezpochyby významným problémom pre veľkú časť finančného sektora, nielen pre bankovníctvo. Zdá sa tiež, že ide o celosvetový fenomén.“, zo spomínaného prieskumu autor vyvodzuje že, nadmerná regulácia je najväčším rizikom, ktorému je vystavený sektor poisťovníctva. „Vyše 100 respondentov odpovedalo, že prílišná regulácia ohrozuje spomínaný sektor tým, že zaťažuje spoločnosti nákladmi, rozptyľuje ich vedenie a kladie prekážky vytváraniu konkurencie a zavádzaniu novínok“, dodáva autor. Medzi ostatné vysokorizikové faktory, ktoré prieskum identifikoval, patria živelné pohromy a klimatické zmeny, kde poisťné straty v sektore neživotného poistenia rastú veľmi rýchlo, najmä v husto obývaných oblastiach.

HUBKOVÁ, E. (2007), Senior manažérka Pricewaterhouse Coopers, dodáva: „Rozsah regulácie bude v najbližších rokoch len rásť, pretože poisťovatelia stoja pred viacerými novými požiadavkami, medzi ktoré patrí v neposlednom rade blížiaci sa reorganizácia finančného výkazníctva a projekt Solvency II. Kľúčovou výzvou je vývoj účinných systémov riadenia rizík, ktoré dokážu poskytnúť jednak dodržiavanie stanovených požiadaviek a jednak zlepšiť výkon podnikateľských činností.“

DAŇHEL, J. a kol. (2005), tvrdí, že v rámci medzinárodnej integrácie v procese globalizácie majú určitý náskok veľké národné trhy, majúce niektoré vlastnosti trhov nadnárodných. Konkurenčnú výhodu tohto druhu má „federálny“ trh Spojených štátov. Môžeme zovšeobecniť, že štátne dozory nad poisťovníctvom v jednotlivých štátoch sústreďujú svoje aktivity do ôsmich hlavných oblastí:

- licencovanie poisťiteľov a poisťovacích sprostredkovateľov, v USA teda neplatí princíp jednej licencie, čo znamená, že každá poisťovňa musí mať pre podnikanie v danom štáte národnú licenciu,
- monitorovanie solventnosti, finančnej a kapitálovej primeranosti a hospodárenia s aktívami,
- dohľad nad tarifnou politikou hlavne nad metódami individualizácie poistného v dobrovoľných druhoch poistenia,
- reglementácia ponuky produktov t.j. zabezpečenie ponuky aj menej atraktívnych druhov poistenia,
- obsah poistných zmlúv, hlavne forma používaných výrazov jazyka,
- interpretácia poistných zmlúv s cieľom eliminovať neetické obchodné praktiky,
- dohľad nad obchodnými praktikami, cenami a kvalitou služieb,
- právne normy pre povinné poistenie.

Odlišná celková situácia je podľa autora v politicky dosť rozrobenej, teraz sa ale cielene integrujúcej Európe. Európsky parlament a Rada Európskej únie organizujú od začiatku 80-tych rokov koordináciu právnych a správnych predpisov, súvisiacich s poisťovníctvom. Koncepcia procesu, harmonizácie vychádza zo zásady poskytnúť rovnaké rámcové podmienky všetkým účastníkom. Príslušné nariadenia EÚ sú minimálnymi smernicami pre všetky členské štáty. EU sa na rozdiel od USA snaží o uplatnenie „princípu jednej licencie“.

„Základy jednotného poistného trhu v EÚ položili tri generácie smerníc týkajúcich sa životného a neživotného poistenia. V prvej generácii priniesli rovnaké podmienky pre udelenie licencií, vymedzili povolené právne formy poisťovní, stanovili poistné odvetvia a prikázali poisťovniam vytvárať dostatočné technické rezervy a udržiavať stanovenú mieru solventnosti. Druhá generácia je v znamení uvoľnenia pravidiel pre poskytovanie poisťovacích služieb, proces liberalizácie potom zavŕšila tretia generácia princípom jednej licencie a odstránením zvyškov nepriameho dozoru. Na druhej strane smernice zaviedli množstvo ustanovení na ochranu klienta“.

2 CIEĽ PRÁCE

Poistenie je jedným zo základných nástrojov riadenia rizika v poľnohospodárstve. Poistením nezabráname aby nastali neočakávané nepriaznivé javy ale v prípade, že k takýmto javom dôjde, prostredníctvom poistenia môžeme dôsledky týchto udalostí eliminovať, pomôcť podniku prekonať takéto nepriaznivé obdobie a predísť závažným ekonomickým následkom často končiacim zánikom podniku.

Vzhľadom na integráciu Slovenskej republiky do EU, nastávajú určité zmeny v prístupe štátu aj samotných poľnohospodárskych subjektov k poisteniu. V tejto oblasti tak ako v mnohých iných nastáva potreba harmonizácie so spoločnou poľnohospodárskou politikou únie. Riešenie hospodárskych problémov na spoločnom základe bolo už v minulosti použité na území Spojených štátov amerických, ktoré v súčasnosti tvorí, nielen ekonomické ale aj politické zoskupenie 51 členských štátov.

Táto práca vyzdvihuje určité podobnosti medzi hospodárstvom USA a EU a poukazuje na nadväznosť cieľov a priorít Slovenskej republiky s cieľmi a prioritami Európskej únie. Jej hlavným cieľom je porovnať systém poľnohospodárskeho poistenia v USA a v Slovenskej republike. Práca sa zameriava na podobné a rozdielne črty, pokúša sa odvodiť niektoré pozitívne javy z amerického systému a navrhnúť ich aplikáciu na systém uplatňovaný v Slovenskej republike resp. Európskej únii.

Vzhľadom k snahe podrobne analyzovať spomenuté systémy sme si stanovili nasledujúce čiastkové ciele:

- analyzovať súčasný stav riešenej problematiky a zobrazit' postavenie poľnohospodárstva v systéme národného hospodárstva SR
- charakterizovať riziko a jeho postavenie v ekonomickej praxi poľnohospodárskeho podniku
- vymedziť poistenie ako jeden z nástrojov riadenia rizika v poľnohospodárstve
- porovnať systém poľnohospodárskeho poistenia v SR a USA
- popísať nadväznosť systému poľnohospodárskeho poistenia v SR a v EU
- poukázať na nedostatky momentálne uplatňovaného systému poistenia poľnohospodárskych podnikov na Slovensku
- analyzovať perspektívy poľnohospodárskeho poistenia SR a navrhnúť jeho možné zmeny aplikovaním námetov zo systému uplatňovaného v USA

3 METODIKA PRÁCE

Predmetom skúmania tejto práce bol systém poľnohospodárskeho poistenia na Slovensku a v USA. Systém poľnohospodárskeho poistenia v SR je potrebné analyzovať v nadväznosti na právne normy a prijaté opatrenia EÚ. Vzhľadom na naše členstvo v Európskej únii a snahu spoločenstva prijať spoločnú poľnohospodársku politiku vo všetkých členských krajinách, so sebou priniesla potrebu harmonizovania legislatívnych noriem v týchto krajinách a teda aj v SR. Na systém poľnohospodárskeho poistenia v USA táto práca nahliada ako na unifikovaný systém uplatňovaný vo všetkých štátoch tvoriacich Spojené Štáty Americké.

Údaje použité a spracované v tejto práci boli získane predovšetkým z literárnych zdrojov či už v podobe tlačenej alebo z elektronickej. Množstvo užitočných materiálov ako knižných publikácií, odborných textov a časopisov bolo získaných zo Slovenskej poľnohospodárskej knižnice, niektoré publikácie boli zapožičané zo súkromných knižníc. Publikácie a dokumenty, texty a stanoviská vydávané MPSR, PPA, Štatistickým úradom SR, Komisiou európskych spoločenstiev a inými inštitúciami bolo získaných prostredníctvom World Wide Webu. Informácie o poistných produktoch poskytovaných v SR boli získané z propagačných materiálov jednotlivých poisťovní a z rozhovorov so zástupcami poisťovní zaoberajúcich sa poľnohospodárskym poistením.

K vypracovaniu diplomovej práce boli použité nasledovné metódy:

ANALÝZA, umožňuje rozdeliť celok na elementárne zložky a zjednodušiť tak pohľad na inak zložitý pozorovaný jav. V praxi rozlišujeme dva typy analýzy a to analýzu ex-post, teda skúmanie od súčasnosti do minulosti a analýzu ex-ante, teda analýzu od súčasnosti do budúcnosti. V tejto práci bola použitá predovšetkým analýza ex-post a to pri zobrazení histórie a súčasného stavu poľnohospodárskeho poistenia v sledovaných krajinách. Rovnako pri pohľade na jednotlivé poistné produkty poľnohospodárskeho poistenia, ale aj na právne normy a opatrenia upravujúce túto problematiku. Hodnotenie ex-ante bolo použité pri definovaní záverov a odporúčaní do budúcnosti.

SYNTÉZA je javom opačným ako analýza. Ide teda o spájanie jednotlivých dielčích častí do logického celku. Súhrnný pohľad na viacero navzájom súvisiacich javov tak pomáha k lepšiemu pochopeniu existencie a fungovania celku. A umožňuje tiež sledovať vzájomné väzby, vzťahy a korelácie medzi prvkami tvoriacimi celok. Syntéza bola v tejto práci použitá pri skúmaní jednotlivých dokumentov vydávaných zodpovednými orgánmi v oblasti

poľnohospodárskej politiky a teda aj poľnohospodárskeho poistenia. Táto metóda umožnila celkový pohľad na jednotlivé právne normy, stanoviská a oznámenia, a prostredníctvom tohto celkového pohľadu, bolo možné identifikovať nadväznosť jednotlivých skúmaných prvkov a ich spoločné smerovanie k jednému cieľu.

DEDUKCIA je myšlienkovým postupom umožňujúcim odvodiť zo všeobecného poznania konkrétny poznatok. Umožňuje tak pozorovateľovi pochopiť predovšetkým nadväznosti teórie a praxe ale tiež vzájomných vzťahov medzi sledovanými javmi a poznatkami získanými už v minulosti. Metóda dedukcie bola použitá pri popise jednotlivých schém a druhov nástrojov riadenia rizika používaných v poľnohospodárstve, a to pri ich všeobecnej charakteristike v kapitole 4.1 Poľnohospodárska výroba a riadenie rizika v tejto oblasti, ale aj v nasledujúcich kapitolách, ktoré sa druhom poistných produktov venujú detailnejšie.

INDUKCIA je myšlienkovým postupom umožňujúcim vytvoriť z konkrétnych poznatkov určité zovšeobecnenie. Je teda nástrojom na súhrnné charakterizovanie sledovaného javu prostredníctvom čiastočnej charakteristiky jeho jednotlivých prvkov a zložiek, alebo na vyslovenie charakteristiky skúmaného javu prostredníctvom analýzy jeho jednotlivých zložiek. Táto metóda bola použitá v záverečnej časti práce pri zhrnutí poznatkov a informácií o jednotlivých systémoch poľnohospodárskeho poistenia v sledovaných krajinách a návrhu možných riešení pre zefektívnenie danej oblasti.

KOMPARATÍVNE METÓDY, sú metódy používané na porovnávanie jednotlivých javov a teda na vytvorenie komplexného súboru informácií z pohľadu všetkých porovnávaných subjektov. Metódy porovnávania sú veľmi dôležité v práci založenej na súhrnnej charakteristike dvoch a viacerých systémov. Komparatívne metódy boli v tejto práci použité veľmi často a to predovšetkým pri zostavovaní tabuliek založených na porovnaní stavu v SR v nadväznosti na členstvo SR v EU so stavom v USA. Takisto boli použité pri identifikovaní spoločných a rozdielných črt oboch systémov.

V práci tiež boli použité logické plošné zobrazenia sledovaných javov a to: *TABULKY*, *SCÉMY*, *GRAFY*. Tabuľky, schémy a grafy poskytujú zjednodušený pohľad na problematiku, uľahčujú orientáciu v súbore údajov a tiež vyslovenie záverov z daného pozorovania. Tiež pomáhajú sprehľadniť pozorované javy a tiež výsledky pozorovaní.

4 VÝSLEDKY PRÁCE

Táto časť práce je venovaná poľnohospodárskemu poisteniu, z hľadiska jeho postavenia v ekonomickej teórii i praxi a to predovšetkým v podmienkach USA a podmienkach SR v kontexte nášho členstva v EU.

4.1 Poľnohospodárska výroba a riadenie rizika v tejto oblasti

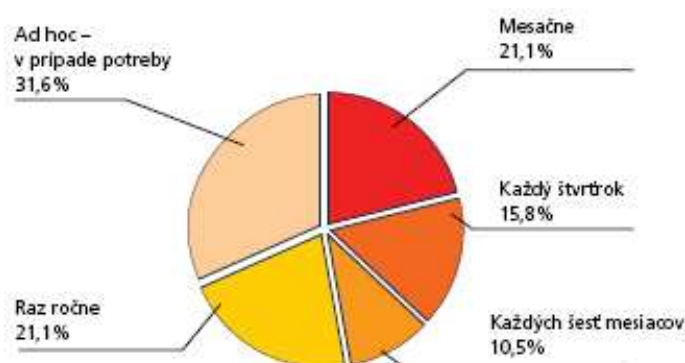
Sektor poľnohospodárstva je charakteristický tým, že je vystavený veľkej miere rizika. Bolo tomu tak vždy, ale v posledných rokoch má riziko tendenciu zväčšovať sa. V dôsledku liberalizácie obchodu s poľnohospodárskymi komoditami vzrastá cenové riziko. Produkčné riziko má tendenciu rásť v dôsledku striktnějších pravidiel používania vstupov a liekov pre poľnohospodárske zvieratá, takisto zvýšená mobilita ľudí a pohyb zvierat a živočíšnych produktov môže mať za následok prenos živočíšnych chorôb za hranice štátu, čo tiež zväčšuje produkčné riziko. Ten istý fenomén je možné pozorovať aj v rastlinnej výrobe. Zmeny klimatických podmienok majú podstatný vplyv na mieru produkčného rizika. Je veľmi pravdepodobné, že frekvencia a intenzita letných horúčav, riziko dlhého obdobia bez zrážok a frekvencia výskytu búrok v centrálnej a južnej Európe bude rásť. Takisto je možné očakávať pokračovanie v špecializácii v poľnohospodárstve, čo bude mať za následok rast produkčného ako aj cenového rizika

Farmári môžu čeliť rizikám v zásade dvoma spôsobmi: riziko znižovať samostatne alebo ho zdieľať s ostatnými ekonomickými hráčmi na trhu. Bežnou stratégiou na zníženie príjmovej variability je diverzifikácia produkcie, t.j. súčasné pestovanie rôznych komodít alebo odrôd, osobitne keď produkované komodity alebo odrody majú rozličné cenové a produkčné riziká. Stále rozšírenejším fenoménom je diverzifikácia prostredníctvom zvýšenia podielu príjmov z nepoľnohospodárskej činnosti na celkových príjmoch farmárskych domácností. Takýmito príjmami sú mzdové príjmy z iných aktivít, príjmy z investícií, dividendy, príjmy z prenájmu, príjmy z majetku, sociálne transfery. V druhom prípade, pri zdieľaní rizika sa toto presúva a delí medzi viacerých zainteresovaných. Sem patria napríklad rôzne druhy poistenia, vertikálna integrácia, uzatváranie produkčných alebo marketingových kontraktov, spoločný nákup vstupov alebo predaj komodít na futuritných trhoch. Okrem toho sa farmár pri znižovaní rizika môže spoliehať na existujúcu sociálnu, fiškálnu alebo poľnohospodársku sieť štátu alebo na štátnu pomoc vo výnimočných situáciách.

V roku 2006 vykonala nezávislá agentúra MARSH výskum na podnikateľských subjektoch strednej a východnej Európy zameraný na skúmanie frekvencie v akej tieto subjekty prehodnocujú a riadia riziká. Súčasťou prieskumu bol aj stav v Slovenskej republike. Celkovo 60% respondentov tvrdí, že v súčasnosti skúmajú riziká častejšie ako pred dvoma rokmi. Graf č.1 znázorňuje, že viac ako 30% respondentov prehodnocuje riziká „v prípade potreby“ čo je z hľadiska efektívneho riadenia rizík nepostačujúce, za optimálny postup v celosvetovom meradle sa považuje ich prehodnocovanie aspoň štvrťročne, čo v podmienkach SR spĺňa len 36,9% respondentov tohto prieskumu.

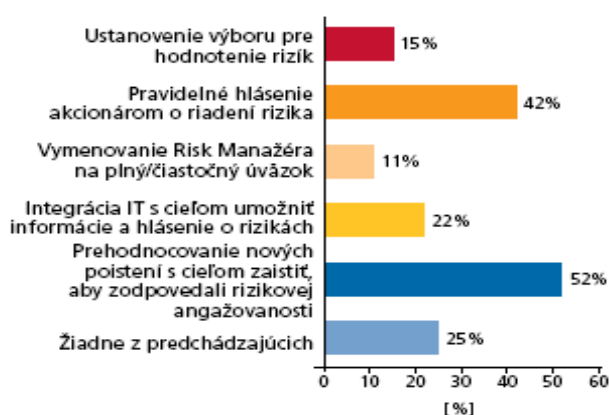
Frekvencia prehodnocovania rizík v podnikateľských subjektoch

Graf 1

Zdroj: Marsh & McLennan Companies 2006

Riadenie rizík je dynamickým procesom, ktorý je z hľadiska riadenia podniku ako celku nevyhnutný. Podnik v trhovom hospodárstve denne čelí rôznym rizikám a poľnohospodársky podnik sa musí okrem bežných rizík vysporadúvať aj s rizikami ako výkyvy počasia a inými rizikami špecifickými pre poľnohospodárstvo. Je preto nevyhnutné aby mal podnik zriadené oddelenie alebo vyčleneného pracovníka, ktorý sa bude intenzívne riešením rizík a ich elimináciou zaoberať. V menších podnikoch túto činnosť často vykonáva ekonóm alebo riadiaci pracovník v rámci hlavnej náplne svojej práce. Vo svete sa takáto osoba nazýva Risk manager, na Slovensku v 29% subjektov túto činnosť vykonáva ekonomický riaditeľ, alebo generálny riaditeľ, risk manažera na plný úväzok má na Slovensku len 11% subjektov. 15% z nich má zriadený aspoň výbor pre riadenie rizík a bohužiaľ až 25% subjektov sa riadeniu rizík vôbec nevenuje. Na druhej strane ako ukazuje graf č. 2, už 22% respondentov tohto prieskumu uvádza, že riziká riadi prostredníctvom informačných technológií, ktorých používanie je vo svete nielen aktuálnym trendom ale postupom času sa stáva nevyhnutnosťou.

Zdroj: Marsh & McLennan Companies 2006

Pre manažment rizika v poľnohospodárstve je vo svete využívaný celý rad nástrojov. Hoci hlavným cieľom je zvyčajne znížiť variabilitu farmárskych príjmov a osobitne odbúrať riziko vysokých prepadov príjmov, smerovanie nástrojov politik je rôznorodé. Vo všeobecnosti vo vete rozlišujeme nasledovné nástroje na riadenie rizika v poľnohospodárstve:

- **Kontrakty a vertikálna integrácia.** Ide o kontrakty medzi poľnohospodárskym prvovýrobcom a jeho odberateľom uskutočnené ešte pred samotným dopestovaním rastlín alebo dochovaním zvierat, v ktorých je zakotvená pevne stanovená cena. Vertikálna integrácia u nás tiež známa pod pojmom kooperácia, znamená spoluprácu subjektov na rôznych stupňoch produkčnej vertikály čím sa rozkladá riziko ktoré predtým znášal iba prvovýrobca aj na spracovateľa, potravinársky podnik, atď..
- **Derivátové kontrakty.** Používané sú predovšetkým futurity. Stanovením ceny ochraňujú futuritné kontrakty predajcu pred akýmkoľvek budúcim cenovým poklesom, ale zároveň mu neumožňujú profitovať z akéhokoľvek budúceho rastu ceny. Futuritné a opciové burzy majú dlhú tradíciu predovšetkým v USA, v EU sa s poľnohospodárskymi futuritami obchoduje na šiestich komoditných burzách (Paríž, Londýn, Hanover, Amsterdam, Budapešť, Valencia), obchodované objemy v Európe sú tu však nízke.
- **Priame platby.** Sú podporou ktorú poskytuje poľnohospodárom štát, na znižovanie ich rizika. Niektoré druhy sú udeľované na základe súčasnej produkcie alebo úrovne využívania vstupov, iné druhy, či už udeľované na základe pestovateľskej výmery, počtu zvierat, historických nárokov alebo celkového príjmu farmy, majú rôzny stupeň viazanosti na produkciu, ale v každom prípade úroveň rizika znižujú.

- **Poistenie.** Podstatou poistenia je znižovanie rizika prostredníctvom vytvorenia spoločného fondu do ktorého prispievajú všetci zúčastnený a v prípade, že niektorého z nich postihne nepredvídateľná udalosť na ktorú bol fond vytvorený, sú straty poškodených hradené z tohto fondu. Zúčastnený tak spoločne čelia riziku a znižujú svoje straty, ktoré v prípade škodovej udalosti nastanú. Poistenie je vo svete poskytované špecializovanými inštitúciami- poisťovňami. Základným predpokladom fungovania poistenia ale ostáva, že na poistení musí byť zúčastnený dostatočný počet subjektov tak, aby vytvorený fond dokázal pokryť potreby na ktorý je určený. Na fungovanie poistenia je teda potrebná nielen poisťovňa ale aj poistené subjekty. Vo svete poznáme niekoľko základných typov poistných schém (viď príloha 2). Vo všeobecnosti sú tieto určené na poistenie jedného rizika alebo súboru rizík (viď príloha 3). Ide najmä o poistenie nasledovných rizík:
  - Poistenie úrody / výnosov. Aj keď výnosy väčšiny komodít môžu byť potenciálne variabilné, poistné krytie je zvyčajne dostupné iba pre hlavné komodity. Poisťovanie špeciálnych komodít ako aj živočíšnych komodít je problematické. Najprepracovanejšie systémy poistenia výnosov existujú v USA a Kanade, v rámci EU je to Španielsko a Francúzsko
  - Poistenie príjmov. Stabilizácia príjmov je vykonávaná rôzne, napríklad poistením hrubého príjmu alebo prostredníctvom fondu na stabilizáciu čistých príjmov. Výhodou oproti poisteniu výnosov je fakt, že väčšina fariem produkuje viacero komodít a je nezvyklé, aby všetky komoditné trhy zaznamenávali súčasne nízke ceny. Systém poistenia príjmov existuje v USA a Kanade, v EU bola snaha zaviesť ho pre producentov mäsa v roku 2000 neúspešná.
  - Poistenie hospodárskych zvierat. Straty v dôsledku nákazlivých ochorení a iné rizikové udalosti, ktoré spôsobujú škody na hospodárskych zvieratách, môžu byť rozsiahle a mať katastrofický dopad na farmárov príjem. Kľúčovým rozdielom oproti ostatným katastrofickým stratám je, že farmári môžu kolektívne ovplyvniť celkovú výšku týchto strát. Za povšimnutie stojí Holandský Vzájomný poisťovací fond, ktorý si zakladajú farmári svojpomocne bez účasti štátu, na úrovni EÚ tieto straty kryje Veterinárny fond.
  - Poistenie majetku. Nie je súčasťou poľnohospodárskeho poistenia všade na svete, vo všeobecnosti si majetok môže farmár poistiť aj v rámci bežných komerčných produktov poskytovaných všetkými komerčnými poisťovňami.

4.2 Poistenie ako nástroj riadenia rizika v poľnohospodárstve

Poistenie je jedným z najdôležitejších nástrojov riadenia rizika v poľnohospodárstve, a poistenie ako také plní v ekonomickej praxi niekoľko nezastupiteľných funkcií. V prvom rade je to *primárna funkcia*, teda základná funkcia, ktorá zabezpečuje transfer rizika z poisteného na poisťovňu a tým sa stáva nástrojom na zníženie rizika poisteného. Druhou funkciou poistenia je *akumulačno -redistribučná funkcia*, ktorá vychádza z predpokladu, že v poisťovni sa kumulujú prostriedky na základe poistného, teda tie, ktoré poisťovňa vo forme poistného získala od svojich klientov a tieto nakumulované finančné zdroje poisťovní sa v prípade vzniku poistných udalostí rozdeľujú v prospech klientov. Treťou funkciou poistenia je *kontrolná funkcia*, táto je založená na fakte, že poisťovňa kontroluje od začiatku vzniku poistného vzťahu, teda od uzavretia poistnej zmluvy, až po koniec poistného vzťahu, či sú splnené všetky podmienky a tým, zabezpečuje korektný priebeh poistenia. Poslednou z funkcií poistenia je *stimulačná funkcia*, ktorá vyjadruje predpoklad že samotná existencia inštitútu poistenia a teda jednotlivých poistných produktov stimuluje potenciálnych klientov uzatvoriť poistenie.

Vo všeobecnosti existuje niekoľko rôznych druhov poistenia a jednotlivé produkty sa klasifikujú z viacerých hľadísk a to podľa záväznosti vzniku poistenia, spôsobu tvorby rezerv a druhu poistenia:

Podľa zákonnej povinnosti uzatvárať poistenie, rozlišujeme poistenie:

- **štátne** , toto poistenie vyplýva zo zákona, pre zákonom určené subjekty tu existuje povinnosť mať toto poistenie uzatvorené. V SR je takto organizované sociálne a zdravotné poistenie, poľnohospodárske poistenie u nás štátne nie je, vo svete sa ale vo svete sa s ním stretávame pomerne často, (viď prílohy 3,4,5,6)
- **súkromné**, nazývané tiež komerčné, je rýdzo trhovým produktom, je to typ pri ktorom vznik nie je podmienený štítnym nariadením alebo zákonom, klient ho uzatvára na báze dobrovoľnosti:
  - **súkromné štátom podporované**, je to typ poistenia uzatvoreného na báze dobrovoľnosti, avšak pri jeho realizovaní štát poskytuje do určitej miery pomoc alebo podporu, ktorá máva vo svete rôzne formy (viď prílohy 3,4,5,6),
  - **rýdzo súkromné** , je typ poistenia nazývané tiež rýdzo komerčné, teda také ktoré štát nijako nepodporuje ani nedotuje (viď prílohy 3,4,5,6).

Podľa záväznosti vzniku poistenia rozlišujeme poistenie:

- ***zákonné*** , toto poistenie vyplýva zo zákona, na jeho vznik nie je potrebné uzatvárať zmluvu, v súčasnosti na takomto princípe v SR funguje systém zdravotného poistenia, v minulosti existovalo napríklad zákonné poistenie zodpovednosti za škodu,
- ***zmluvné***, tento druh poistenia nevyplýva zo zákona, vzniká na báze dobrovoľnosti, uzatvára sa na základe zmluvy a rozlišujeme dva druhy takéhoto poistenia:
  - ***povinné zmluvné***, zákon stanovuje povinnosť uzatvoriť poistenie, musí sa uzatvoriť poisťovňou, kde sa konkretizujú jednotlivé podmienky,
  - ***dobrovoľné zmluvné***, závisí od subjektívneho rozhodnutia potenciálneho klienta, uzatvára sa na základe poisťovnej zmluvy v súlade s Občianskym zákonníkom.

Podľa spôsobu tvorby rezerv rozlišujeme poistenie:

- ***rezervotvorné*** , pri ktorom poisťovňa jednoznačne vie, že poisťovňa nastane, vie, že bude musieť odškodniť klienta a preto je povinná tvoriť technické rezervy; ide o dlhodobé poistenia a to predovšetkým životné poistenia,
- ***rizikové***, ide o poistenia uzatvorené na kratšiu dobu, najmä o neživotné poistenie pri ktorom predpokladáme, že udalosť nastane, ale existuje tu aj riziko, že udalosť nenastane

Podľa druhu poistenia rozlišujeme poistenie:

- ***životné***, spravidla býva dlhodobé, uzatvára sa na určitý počet rokov. Životné riziká (smrť, dožitie) nastanú určite, náhodný zostáva len čas, za ktorý táto udalosť nastane,
- ***neživotné***, uzatvára sa prevažne na dobu neurčitú a poisťovným obdobím je jeden rok (poistenie budovy, domácnosti, havarijné poistenie vozidiel) alebo na krátku dobu (poistenie liečebných nákladov v zahraničí). Neživotné riziká sú čisto náhodné čo znamená, že takého udalosti môžu nastať a to dokonca aj viackrát za sebou, ale na druhej strane nemusia nastať vôbec.

Podľa spôsobu akým poskytujú zaistenie:

- ***profesionálne zaist'ovne***, zaistenie je hlavnou činnosťou ich podnikania, napríklad Munich Re, Swiss Re,
- ***kaptívne poisťovne*** – pracujú na princípe samopoistenia, poisťovňa je spravidla veľký, finančne silný podnik, ktorý si založí vlastnú "zaist'ovňu" - kaptívnu spoločnosť, poisťujú sa v bežnej poisťovni, ktorá má však podľa dohody povinnosť jeho poisťovníku zaistiť

práve v jeho kaptívnej spoločnosti. Z hľadiska pasívneho zaistenia si kaptívne spoločnosti vyžadujú dôkladné preverovanie finančnej bezpečnosti a často istenie formou garancií,

- **prvopoist'ovacie spoločnosti**, ktoré doplnkovo alebo recipročne prevádzkujú aj zaistenie napr. Allianz AG, Lloyd's a iné.

Zaistenie by sme veľmi zjednodušene mohli charakterizovať ako poistenie poisťovne. Je nástrojom, prostredníctvom ktorého môže poisťovňa poistiť aj také riziká, alebo taký rozsah rizík, ktoré by ako samostatný hráč na trhu nikdy poskytnúť nemohla. Taktiež pomáha poisťovni diverzifikovať riziko ktoré na seba poskytnutím poistenia prevzala. V prípade škodovej udalosti celú náhradu poškodenému nemusí vyplácať sama, ale na tejto platbe sa spolu s ňou podieľa aj zaist'ovňa. Podstatný význam má tento produkt predovšetkým pri katastrofických škodách ktoré postihujú viacero subjektov naraz, pretože napríklad nepriazeň počasia postihuje všetkých poistených v danej oblasti, poisťovni tak môže vzniknúť povinnosť náhrady poistného v takom rozsahu, aký nebude schopná zabezpečiť.

Zaistenie je dohoda, podľa ktorej poisťovňa za určitú sadzbu, resp. časť prijatého poistného, poveruje druhú spoločnosť, resp. zaist'ovňu, časťou rizika, za ktoré sama prevzala zodpovednosť, nevzniká však žiadny priamy právny vzťah medzi poisteným a zaistiteľom. V každom odvetví poistenia sú riziká, ktoré svojou veľkosťou prekračujú kapacitné možnosti individuálneho poistiteľa, z čoho vyplýva, že menšie poisťovne by nemali možnosť poistiť riziká väčšie, ako je ich poisťovacia kapacita. Poisťovne však poist'ujú riziká akéhokoľvek rozsahu. Umožňuje to práve zaistenie. Zaistenie ďalej tiež vytvára pre poisťovňu stabilitu z dlhodobého hľadiska.

Vo svete sa uplatňujú rôzne poistné schémy a druhy poistenia. Ich použitie v tej ktorej krajine závisí od geografickej polohy danej krajiny a od jej prístupu k poľnohospodárskej politike a poľnohospodárstvu ako takému. V niektorých krajinách je poľnohospodárske poistenie povinné, inde na báze dobrovoľnosti (viď príloha 6), takisto v niektorých krajinách štát na toto poistenie prispieva, inde všetky náklady znášajú jednotlivci. Napriek snahe EU o postupné uplatnenie jednotnej poľnohospodárskej politiky rozdiely vyplývajúce z odlišného pohľadu jednotlivých krajín na tento problém aj tu stále pretrvávajú. (viď príloha 5).

4.3 História a súčasnosť poľnohospodárskeho poistenia v sledovaných krajinách

Osobitosti, ktoré sú vo finančných poisťovacích vzťahoch realizovaných v takom rizikovom odvetví, akým je poľnohospodárstvo, nútia odborníkov v priebehu desaťročí hľadať nové a účinnejšie formy, prostriedky a opatrenia eliminácie negatívnych vplyvov pôsobenia rizikových faktorov. Historicky je tento poznatok o vývoji poisťovacích vzťahov v poľnohospodárstve mnohých krajín, zmeny ale neboli vo všetkých krajinách rovnako početné a prelomové. Vo všeobecnosti môžeme povedať že systém poľnohospodárskeho poistenia USA je pomerne stabilný a nemenný, pričom naopak v Európe podstatné zmeny nastali, a to predovšetkým snahou o aplikovanie spoločnej poľnohospodárskej politiky. V nadväznosti na tento trend významnými zmenami prešlo poľnohospodárske poistenie aj na Slovensku. Toto obdobie sa vyznačuje mnohými zmenami kvalitatívnymi ako aj kvantitatívnymi.

4.3.1 História a súčasnosť poľnohospodárskeho poistenia SR ako člena EU

Poľnohospodárske poistenie v SR prešlo v priebehu posledných dvadsiatich rokov významnými zmenami ktoré boli vyvolané predovšetkým prechodom našej ekonomiky z centrálne plánovanej na trhovú a neskôr našim začlenením sa do Európskej únie.

4.3.1.1 Zmeny v poľnohospodárskom poistení SR po roku 1989

Rok 1989 bol prelomovým pre všetky oblasti národného hospodárstva SR nielen pre poľnohospodárstvo. Do roku 1989 existovala iba jedna komerčná poisťovňa, a to Slovenská poisťovňa, ktorá vplyvom zmeny systému v roku 1990 stratila svoje monopolné postavenie v oblasti poisťovníctva a teda aj v poľnohospodárskom poistení a vytvorili sa podmienky na vznik konkurenčného prostredia v poisťovníctve. Do roku 1990 fungoval u nás Komplexný systém poistenia, ktorý bol založený na zákonnej povinnosti poistenia poľnohospodárskych rizík, podobne ako je to dnes pri motorových vozidlách. Povinnosť poistenia sa vzťahovala na všetok majetok, plodiny a zvieratá, pričom poistené boli povinne všetky poľnohospodárske družstvá. V nasledujúcom období, po roku 1990 sa poistenie začalo zakladať výlučne na báze dobrovoľnosti. Poistenie poľnohospodárskych podnikov sa rozdelilo na zákonné (napr. poistenie zodpovednosti za škodu) a zmluvné.

Výsledkom prechodu na dobrovoľné poistenie bol jednak významný pokles prijatého poistného ako aj ešte výraznejší pokles prijatých náhrad za škody, a tým aj percenta plnenia. Rozšírila sa paleta poistných produktov na jednej strane a na strane druhej vznikli mnohé

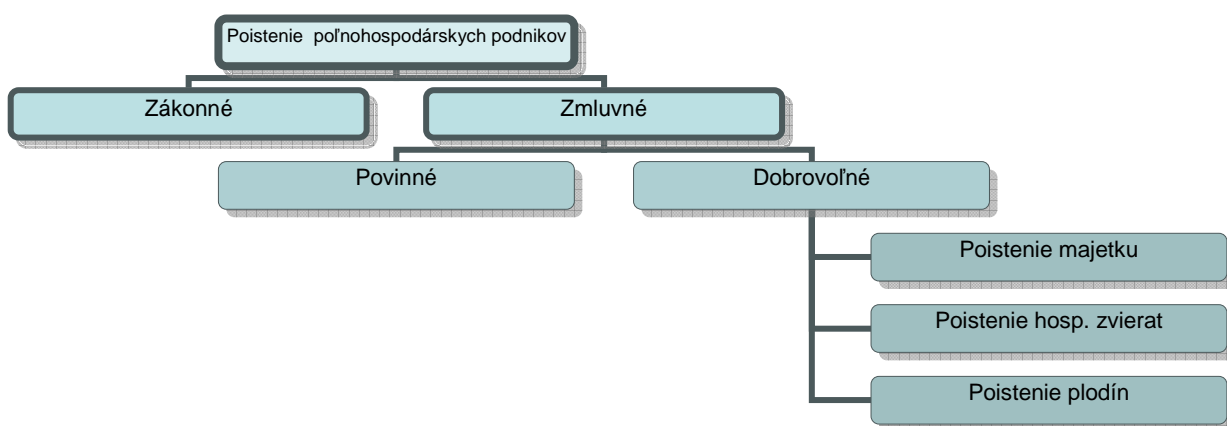
problémy, ktoré zapríčinili pokles objemu poistného o viac ako 60%. Hlavnými príčinami pre tento stav je ekonomická situácia poľnohospodárskych subjektov a zvýšenie nákladov na poistenie. Na dôvažok, koncom minulého storočia sa začali prejavovať významnejšie klimatické extrémny a poisťovne boli nútené zvyšovať sadzby poistného, čo vyústilo k zníženiu záujmu o poistenie.

Nezanedbateľný podiel na tomto procese rozvoja poľnohospodárskeho poistenia má a bude mať aj Slovenská asociácia poisťovní - SAP, ktorá zastupuje záujmy svojich členov, teda komerčných poisťovní. Výrazným činom smerujúcim k usporiadaniu vzťahov medzi komerčnými poisťovňami a klientmi bolo spracovanie Kódexu etiky v poisťovníctve, ktorý zhromaždenie SAP schválilo v decembri 1996. Pozitívne reakcie na nevyhnutnosť zmien v rámci rešpektovania znení európskych direktív, týkajúcich sa európskeho poistného trhu, sú predpokladom na plynulé začlenenie sa slovenského poisťovníctva do jednotného poistného trhu krajín EÚ v blízkej budúcnosti.

Poistenie poľnohospodárskych podnikov je v súčasnosti v Slovenskej republike riešené ako zákonné a zmluvné. Zmluvné poistenie môže byť povinné a nepovinné teda dobrovoľné. Dobrovoľné zmluvné poistenie je zamerané na tri základné typy produktov, a to poistenie majetku, úrody a poľnohospodárskych zvierat

Poistenie poľnohospodárskych podnikov v SR

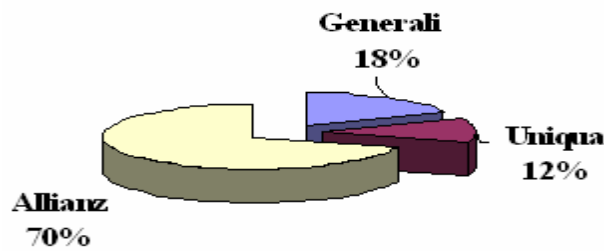
Schéma 5

Zdroj: autor

Na Slovensku existuje v súčasnosti 26 komerčných poisťovní, produkty poľnohospodárskeho poistenia však poskytujú iba tri z nich a to:

- Alianz Slovenská poisťovňa, a. s.
- Generali Poisťovňa, a. s.
- UNIQA poisťovňa, a. s.

Zdroj: autor

4.3.1.2 Zmeny v poľnohospodárskom poistení SR v súvislosti s členstvom v EU

Zmeny v poisťovníctve, tak ako aj v iných oblastiach, v poslednom období, súviseli so snahou SR začleniť sa do Európskej únie. Legislatívne podmienky bolo nutné prispôbiť normám EU, kde platia rovnaké pravidlá pre všetky členské štáty, pričom sa posúvajú nadnárodné aktivity európskych poisťovateľov na kvalitatívne novú základňu, a to vytvorením jednotného poisťovacieho trhu. Tento proces sa nerealizuje naraz, ale dlhodobo, postupným zavádzaním a uplatňovaním jednotlivých direktív EÚ. Na jeho konci je vytvorenie jednotného právneho priestoru, tzv. jedinej licencie (single licence), čo znamená že postupne bude poisťovní na to aby ponúkala svoje produkty kdekoľvek v EU potrebná iba jediná licencia na základe ktorej bude podnikat'. Dopyt sa takisto zjednotí a klient si bude môcť vybrať ktorúkoľvek poisťovňu z EU aj keď táto v jeho členskom štáte nepôsobí. Konečným cieľom je vytvoriť jednotný poistný trh, ktorý by umožňoval voľný pohyb tovaru, služieb, kapitálu a pracovných síl v tomto odvetví.

S tým súvisí povinnosť členských štátov postupne harmonizovať svoje právne normy s rovnorodými právnymi pravidlami nadnárodného charakteru, ktoré sa tiež nazývajú Kumulatívnym poistným právom. Celý popísaný proces aproximácie poistného práva vyústil do jeho jednotného zakotvenia v Bielej knihe o európskej komunikačnej politike vydanéj Európskou komisiou 1. februára 2006. Všetky legislatívne úpravy v oblasti poisťovníctva sú vydané vo forme smerníc, a to, ako Smernice 1. až 3. generácie. Ich cieľom je harmonizovať legislatívu všetkých členských štátov EU a ich hlavnou úlohou je koordinácia medzi členskými krajinami, ktoré riešili začatie činnosti v priamom poistení a jeho uskutočňovanie.

- *Smernice 1. generácie*, (smernice prechodného charakteru), upravili slobodu zakladania subjektov, jednotlivé členské štáty mohli mať vďaka nim zriadené poisťovne aj v iných členských štátoch, pre nových členov EÚ bola stanovená podmienka, že tieto smernice musia schváliť ešte pred samotným vstupom.
- *Smernice 2. generácie*, upravovali štyri základné oblasti a to dozor nad poisťovníctvom, definovanie životného a neživotného poistenia a takisto oblasť pravidiel v účtovníctve,
- *Smernice 3. generácie*, dovŕšili proces liberalizácie poistného trhu.

Reforma spoločnej poľnohospodárskej politiky

O reforme sa rozhodlo v júni 2003 v Luxemburgu, ustanovila modifikovaný systém podpory poľnohospodárskych príjmov pre poľnohospodárov, ktorý je oddelený od produkcie. Závery Rady ohľadom tejto reformy zahŕňali aj Vyhlásenie komisie o „preskúmaní špecifických opatrení na riešenie rizík, kríz a národných katastrof v poľnohospodárstve“ V roku 2005 Komisia vo svojom pracovnom dokumente o riadení rizika a krízovom riadení v poľnohospodárstve navrhla, aby bol zhodnotený potenciál troch variantov, ktoré by úplne alebo čiastočne nahradili *ad hoc* núdzové opatrenia Spoločenstva a členských štátov. Ak sa tieto začlenia medzi opatrenia na rozvoj vidieka, tak ich budú môcť členské štáty prevziať a použiť v súlade s ich špecifickými prioritami.

Variant 1: Poistenie proti prírodným katastrofám – Finančná účasť na splátkach poistenia poľnohospodárov. Je alternatívou k verejným ex-post kompenzačným platbám za škody spôsobené prírodnými katastrofami na úrovni EÚ a národnej alebo regionálnej úrovni. Niektoré členské štáty už zaviedli národné programy, aby podporili poľnohospodárov v získaní poistného krytia proti takýmto udalostiam. Nové opatrenie by mohlo poskytnúť finančný príspevok na poistné platené poľnohospodárom za poistenie proti strate príjmu následkom prírodnej katastrofy alebo choroby. Čiastka na jedného poľnohospodára pridelená z EÚ a národnej/regionálnej podpory by nemala prekročiť 50% celkovej ceny poistného za dotknuté poistenie. Keďže mnohé poľnohospodárske riziká postihujú veľký počet poľnohospodárskych podnikov, poisťovacie spoločnosti si musia kúpiť pomerne drahé zaistenie. Národné programy zaistenia by sa takisto mohli preskúmať ako alternatívne varianty na podporu platby poistného. Na národnej úrovni, by ako doplnok k dojednaniam o spoločnom poistení medzi súkromnými poisťovacími spoločnosťami, mohla vláda: ponúknuť plné zaistenie za znížené ceny, ponúknuť časť nevyhnutného zaistenia bezplatne a tak zredukovať celkové potreby zaistenia poisťovacej spoločnosti, a byť partnerom pri zaistení prostredníctvom dohôd o zamedzení strát.

Variant 2: Podporovanie vzájomných fondov. Vzájomné fondy predstavujú spôsob delby rizika medzi skupinou výrobcov, ktorí chcú sami prebrať zodpovednosť za riadenie rizika. Kapitál fondu môže byť členmi nárokováný v prípade ťažkých strát na príjmoch, ktorý bude špecifikovaný vopred definovanými pravidlami. Až doteraz boli vzájomné poľnohospodárske fondy ustanovené zo súkromnej iniciatívy zakladané najmä na sektorovej úrovni, kde výrobcovia zdieľajú porovnateľné riziká. Hoci v súčasnosti nie sú dostupné

všetkým poľnohospodárskym podnikom, majú potenciál vyvinúť sa na bežnejší nástroj riadenia rizika na pokrytie strát na príjmoch. Na každého poľnohospodára zúčastneného vo fondoch formálne uznaných príslušnými orgánmi členského štátu by mohla byť poskytnutá dočasná a degresívna podpora na administratívne úkony.

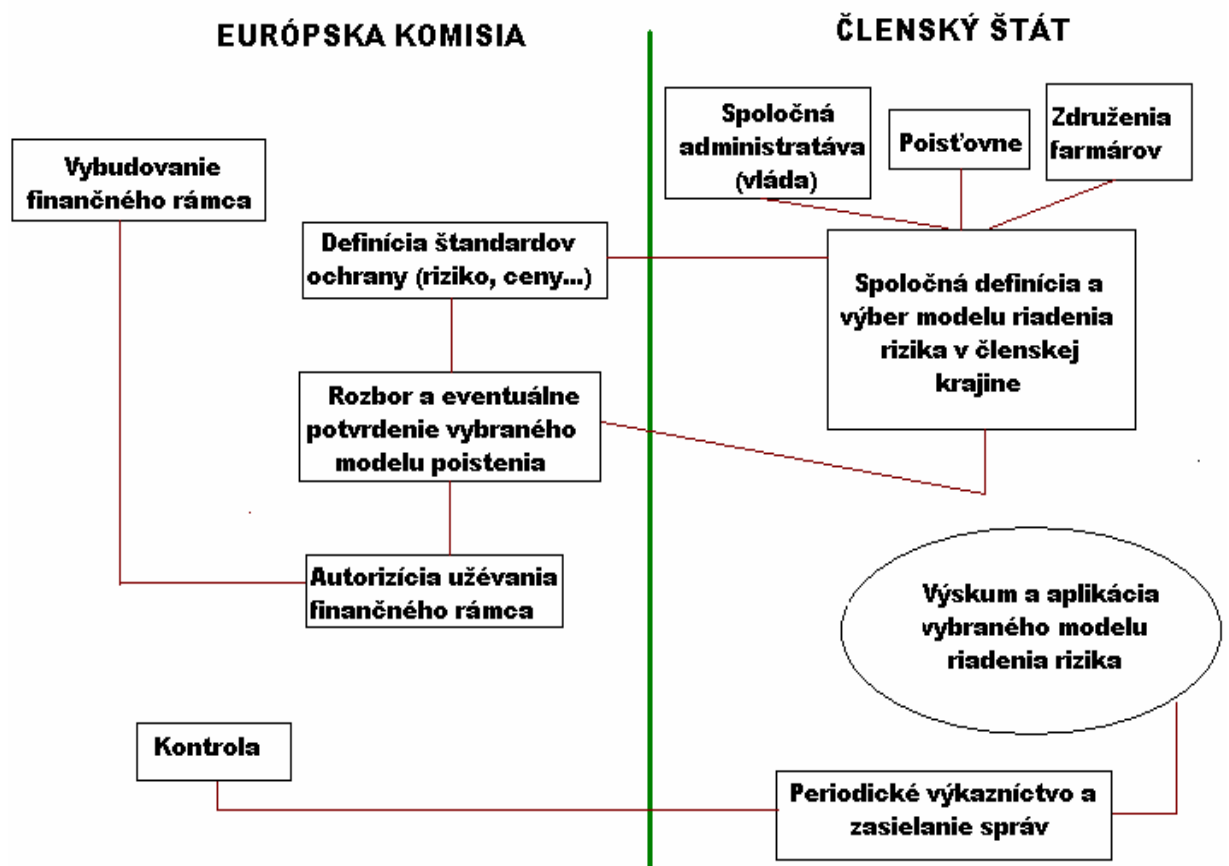
Variant 3: Poskytnutie základného krytia proti príjmovým krízam. Lepšia trhová orientácia a kvalita produkcie podporovaná reformou SPP znamená, že mnohí poľnohospodári v EÚ budú musieť urobiť značné investície do reštrukturalizácie. Programy rozvoja vidieka budú dostupné na podporu štrukturálnych premien. Avšak, ak by sa rozsah opatrení na rozvoj vidieka ukázal byť nedostatočným, musí byť vznesená otázka nových nástrojov na riešenie situácií, v ktorých sa vyskytujú problémy s likviditou a vážne straty na príjmoch. Takéto opatrenia by mali byť otvorené pre všetkých poľnohospodárov postihnutých krízou; pričom platia nasledovné zásady:

- o poľnohospodári sú oprávnení na platby, len ak ich príjem z poľnohospodárstva je v konkrétnom roku menší ako 70% priemerného hrubého príjmu
- o výška platieb musí kompenzovať menej než 70% straty na príjme výrobcu v roku, v ktorom sa výrobca stal oprávneným na prijatie príjmovej pomoci;
- o výška platieb na stabilizáciu príjmu sa musí vzťahovať výlučne na príjmy
- o ak výrobca poberá platby z iných kompenzačných schém, napríklad pomoc v prípade prírodných katastrof, celkové platby by mali byť nižšie ako 100% straty.

V súčasnosti ešte neexistuje konečné rozhodnutie ktoré by usmerňovalo riadenie rizík v oblasti poľnohospodárstva. Jednotný postoj k poisteniu a jeho uzákonenie vo všetkých členských krajinách sú cieľom ku ktorému táto koncepcia smeruje, ale v súčasnosti nie je v členských štátoch harmonizované daňovníctvo ani všetky účtovné a iné štandardy, čo bráni prijatiu jednotnej legislatívy v oblasti poisťovníctva a teda aj poľnohospodárskeho poistného systému ako takého. Navyše jednotlivé krajiny majú odlišný prístup k poľnohospodárstvu a silne poľnohospodárske krajiny s prepracovaným systémom poľnohospodárskeho poistenia ako Španielsko alebo Francúzsko nemajú na túto problematiku rovnaký názor ako krajiny primárne orientované na iné odvetvia priemyslu ako napríklad Nemecko. Tento rozpor v základných postojoch vedie k nejednote v riadiacich orgánoch a je brzdnou silou prijatia akejkoľvek spoločnej právnej normy.

Napriek tomu že komisia vydala niekoľko dokumentov a navrhla viacero variantov riešenia tejto otázky konečné rozhodnutie dodnes nebolo prijaté. Súčasná pravidlá SPP dovoľujú preto členským krajinám EÚ zavádzať poistné schémy na národnej úrovni. Schéma 5 popisuje variantu, ktorá bude pravdepodobne prijatá ako podklad pre systém nadväznosti národných schém na orgány EU. So schémy vyplýva, že všetky rozhodnutia budú podriadené Európskej komisii a takisto v jej kompetencii bude kontrola celého systému. Jednotlivé členské štáty budú môcť navrhnúť typ systému, ktorý by im vyhovoval a svoje rozhodnutie podložia výskumom a analýzou danej problematiky. Po zavedení systému budú mať povinnosť pravidelného zasielania údajov a aplikovania spoločných rozhodnutí.

Organizačná schéma riadenia systému riadenia rizík v členskom štáte EU v napojení na Európsku komisiu Schéma 6

Zdroj: Agricultural Insurance Schemes 2006

Poľnohospodárske dotácie v oblasti poistenia

Poľnohospodárske dotácie predstavujú určitú formu podpory poist'ovania poľnohospodárskych rizík. Najnovšie vstúpilo v júli 2007 do platnosti Nariadenie 369/2007 Z.z. o niektorých podporných opatreniach v pôdohospodárstve, prostredníctvom ktorého sa MP SR rozhodlo uhrádzať časť poistného pre krytie rizík pre plodiny a hospodárske zvieratá poľnohospodárskeho subjektu, pokiaľ ide o malý a stredný podnik (do 250 zamestnancov pri ročnom obrate maximálne 40 mil. €). Nariadenie už bolo novelizované a táto novela vstúpila do platnosti 15.01. 2008. MP SR v stanovenom nariadení okrem platenia poistného bude kompenzovať aj:

- poľnohospodár má nárok na vyššiu dotáciu od štátu ak má uzatvorené poistenie na krytie poľnohospodárskych rizík. Ak si farmár uzavrie poistenie, v prípade straty na plodinách a zvieratách spôsobenej prírodnými katastrofami mu PPA môže preplatiť až 100 % straty, ktorá však bude znížená o poistné plnenie, ktoré hradí poisťovňa.
- ak poľnohospodárovi vzniknú straty úrody spôsobené nepriaznivými poveternostnými podmienkami (mráz, sucho, ľadovec, prívalový dážď, víchrica), PPA mu preplatí 80 % z celkovej straty taktiež zníženej o poistné plnenie
- ak poľnohospodár poistenie uzatvorené nemá, štát mu vyplatí dotáciu vo výške:
  - 50 % straty spôsobenej prírodnou katastrofou (týka sa to rovnako poistenia plodín aj zvierat),
  - 40 % straty spôsobenej nepriaznivými poveternostnými podmienkami (len plodiny).

Na túto dotáciu nie je právny nárok a rozpočet je obmedzený. Pre rok 2008 MP SR vyčlenilo na daný účel 100 mil. Sk. Táto suma nie je príliš vysoká, napríklad májové mrazy v roku 2007 spôsobili len ovocinárom škody za približne 250 mil. Sk. V rámci schémy bolo v roku 2007 prerozdelených zhruba 30 mil. Sk. Predpokladaný objem finančných prostriedkov v rámci schémy je na jeden rok od roku 2008 je 100 mil. Sk Celkový predpokladaný rozpočet na úhradu ročného poistného v priebehu obdobia rokov 2008 – 2013 je 600 mil. Sk

Poľnohospodár najprv uzatvára zmluvu s poisťovňou a následne s PPA. Novinkou je, žiadatelia by mali dostať finančné prostriedky na úhradu poistného z PPA preddavkovo, čo znamená vopred. Celá problematika poskytovania pomoci na platby poistného v poľnohospodárstve je riešená v dokumente s názvom **Schéma štátnej pomoci na platby poistného v poľnohospodárstve**.

Účelom poskytnutia pomoci je znížiť riziko v oblasti prvotnej výroby poľnohospodárskych výrobkov v dôsledku prírodných katastrof, nepriaznivých poveternostných udalostí, škodlivých organizmov, škodlivých činiteľov a ochorení zvierat chorobami uvedenými v prílohe 1, 3 až 5 zákona č. 39/2007 Z. z. o veterinárnej starostlivosti, prostredníctvom úhrady ročného poistného. Poskytovateľom tejto pomoci je MPSR a vykonávateľom je PPA. Oprávneným príjemcom je chovateľ hospodárskych zvierat a pestovateľ poľnohospodárskych plodín. Pomoc sa poskytuje jednorázovo formou dotácie.

Pomoc sa môže poskytnúť chovateľovi a pestovateľovi do :

- 80 % uhradeného ročného poistného, ak predmetom poistnej zmluvy je poistenie proti stratám spôsobeným prírodnými katastrofami,
- 50 % uhradeného ročného poistného, ak predmetom poistnej zmluvy je poistenie proti stratám spôsobeným nepriaznivými poveternostnými udalosťami, škodlivými organizmami a škodlivými činiteľmi a ochoreniami zvierat chorobami uvedenými v prílohe 1, 3 až 5 zákona č. 39/2007 Z. z.

Zmeny v oblasti poľnohospodárskeho poistenia sa budú týkať aj úspešných žiadateľov o nenávratný finančný príspevok z Programu rozvoja vidieka 2007-2013. Dlhodobý hmotný a nehmotný majetok nadobudnutý z prostriedkov EU a štátneho rozpočtu bude musieť byť poistený. Príjemateľ takéhoto nenávratného finančného príspevku sa v zmluve zaviazá zabezpečiť toto poistenie po dobu 5 rokov od podpisu zmluvy.

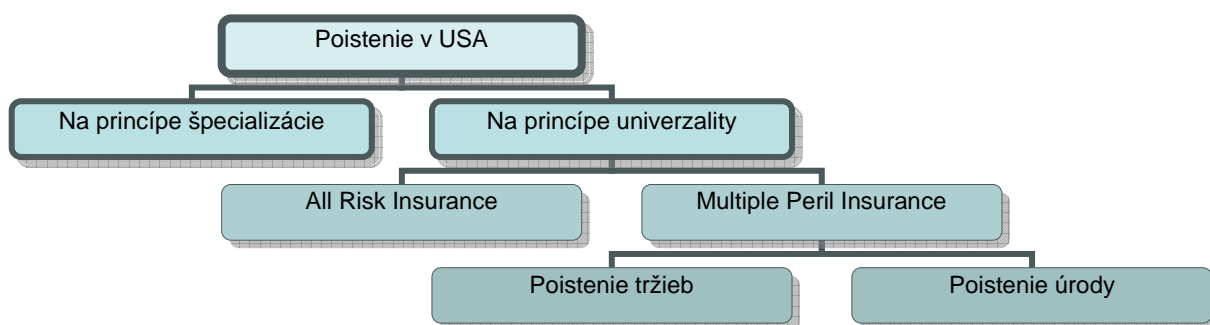
Čiastočná podporná politika štátu v oblasti poistenia a spomenutá podmienka poistenia v rámci Programu rozvoja vidieka by mohla aspoň čiastočne oživiť záujem o poistenie agropodnikateľov. Veľa bude závisieť od výšky poistných sadzieb, ktoré poisťovne podnikateľom ponúknu. Ich kalkulácia sa pri plodinách odvíja v závislosti od kúpeného rizika a citlivosti plodiny na toto riziko, do úvahy sa berie tiež lokalita a konkrétne riziko výskytu nepriaznivých poveternostných podmienok v tejto lokalite. V SR za z tohto pohľadu za najrizikovejšiu oblasť považuje južné Slovensko.

4.3.2 História a súčasnosť poľnohospodárskeho poistenia USA

Poľnohospodárske poisťovníctvo v USA je súkromné ale štátom podporované a dotované. V súčasnosti tu pôsobí 17 veľkých subjektov pospájaných do troch skupín, ktoré sú si na trhu najväčšími konkurentmi: Ace Property & Casualty Ins. Co., Hartford Fire Ins. Co., Rural Community Ins.. Všetky podnikajú so súhlasom vlády a v spolupráci s vládnu organizáciou RMA- Risk Management Agency ktorá je členom amerického ministerstva poľnohospodárstva USDA- United States Department of Agriculture. V USA existuje niekoľko druhov poistenia, ktoré sa členia nasledovne:

Poistenie v USA

Schéma 7

Zdroj: autor

- **Poistenie poskytnuté na princípe špecializácie**, poisťné plnenie prináleží poistenému len ak škodu spôsobili vopred definované riziká. Poskytované je v prevažnej miere komerčnými poisťovňami.
- **Poistenie poskytnuté na princípe univerzality:**
  - *All Risk Insurance*- poisťenie všetkých rizík, kryje škody spôsobené akýmkoľvek rizikom
  - *Multiple Peril Insurance* – poisťenie viacerých rizík, kryje všetky škody spôsobené akýmkoľvek rizikom s výnimkou zmluvne taxatívne vymenovaných. Poskytované je na celom svete verejnými inštitúciami a financované čiastočne alebo úplne z verejných zdrojov. Takéto poisťné systémy sú integrálnou časťou národnej agrárnej politiky USA s cieľmi ako:
    - zabezpečenie a stabilizácia poľnohospodárskych príjmov
    - zvýšenie priemerného príjmu v agrosektore
    - zvýšenie schopnosti poisteného splácať úvery
    - stabilizácia úverového trhu v agrosektore
    - zvýšenie produktivity práce.

Poistenie produkcie má v USA dlhoročnú tradíciu. História poľnohospodárskeho poistenia v USA je úzko spätá s Farmárskym zákonom v Amerike tiež známim pod názvom „Farm Bill“. Prijaté farmárske zákony a zákony v oblasti poisťovníctva na seba úzko nadväzujú, predovšetkým preto, že poľnohospodárskeho poistenia sa dotýkajú oba, a nesmú byť vo vzájomnom rozpore. Prvé všeobecné poistenie úrody bolo v USA zavedené už v roku 1938 v rámci Federálneho poistenia plodín „*Federal Crop Insurance – FCI*“ .

Celý systém bol niekoľkokrát prepracovaný, pričom najdynamickejšími zmenami prešiel počas posledných dvadsiatich rokov. Poisťovníctvo bolo významne ovplyvnené zákonom z roku 1994, ktorý otvoril cestu zavádzaniu nových poistných postupov a produktov. V nadväznosti na tento zákon, bol prijatý v roku 1996 Farmársky zákon, ktorý sa v mnohom venoval práve poisteniu v poľnohospodárstve, „*Federal Agriculture Improvement and Reform Act*“ , znamenal postupné úplné odstránenie dotácií viazaných na produkciu v priebehu rokov 1996 až 2002 a taktiež transferových platieb viažucich sa na zmierňovanie rizika a takisto sa venoval acyklickým platbám. Výsledkom bolo, že každý farmár od tejto doby musel zobrať manažment rizika do vlastných rúk. Ako kompenzáciu federálna vláda podstatne rozšírila spektrum poistných produktov.

Farmárske a poistné zákony v USA

Tabuľka 1

USA Farmárske zákony	USA Poistné zákony
Rok 1900 Zákon o potravinárstve, poľnohospodárstve, konzervovaní a obchode <i>„ Food, Agriculture, Conservation and Trade Act“</i>	Rok 1980 Zákon o poisťovníctve <i>„Insurance Act“</i>
Rok 1996 Farmársky zákon – Reforma federálneho poľnohospodárskeho zákona <i>“Federal Agriculture Improvement and Reform Act“</i>	Rok 1994 Zákon o poisťovníctve <i>„Insurance Act</i>
Roky 2002-2007 Farmársky zákon- Farmársky zákon o ochrane a vidieckych investíciách <i>“Farm Security and Rural Investment Act“</i> ,	Rok 2000 Zákon o riadení rizík v poľnohospodárstve <i>„ARPA- Agricultural Risk Protection Act“</i>
Obdobie 2008-2013 Uzákoneenie sa očakáva v blízkom období	

Zdroj: autor

The Farm Bill a jeho podporné programy

V súčasnosti je základnou právnou normou v oblasti poľnohospodárstva USA **Farmársky zákon** “*Farm Security and Rural Investment Act*“, prijatý 13. mája 2002 ktorý mal byť určujúcim pre nové smerovanie poľnohospodárskej politiky USA. Nový zákon inštitucionalizuje platby na elimináciu trhových strát, ktoré boli aplikované na ad hoc báze od roku 1998. Znižuje tým riziko farmárov a predstavuje preto citel'ný odklon od smerovania k trhovej orientácii zakotveného v legislatíve z roku 1996. Zákon zachováva a posilňuje cyklus - nízke trhové príjmy/vysoká podpora - čo uvažuje vyššie náklady nielen na domácich platiteľov dane, ale tiež na ostatné krajiny, najmä tie, ktoré produkujú konkurujúce komodity, vrátane krajín rozvojových.

„Farm Bill“ ako v USA farmársky zákon nazývajú, z roku 2006 je ako taký smerodajnou právnou normou v oblasti poľnohospodárskeho poistenia v USA. V roku 2007 bol zákon aktualizovaný, zmenený však nebol. Okrem farmárskeho zákona, vláda prostredníctvom svojich ministerstiev a špecializovaných agentúr prijala 3 základné podporné programy pre implementáciu farmárskeho zákona. Sú nimi programy pre komodity, konzervovanie a uchovávanie potravín a program pre podporu obchodu.

Podporné programy Farmárskeho zákona USA

Tabuľka 2

The Farm Bill		
Title I	Title II	Title III
Comodity Programs- Programy pre komodity	Conservation programs	Trade- Obchod
<i>DPC- Direct payments</i>		<i>Export support programs</i>
Priame plaby		Programy podporujú export
<i>CCPs- Counter-cyclical payments</i>		
Necyklické platby		
<i>MLAP- Marketing Loan Assistance program</i>		
Podporný program marketingových úverov		
<i>DEIP- Dairy market price support programme and Dairy export incentive program</i>		
Cenový podporný program pre mlieko a mliečne výrobky a Program pre podporu exportu mliečnych výrobkov		

Zdroj: autor

Zo zákona bude pokračovať systém podporných mechanizmov:

- **Podporný program marketingových úverov (*Marketing loan assistance program - MLAP*)** MLAP je úver vo výške ceny tony danej komodity, ktorý štát poskytuje farmárom pestujúcim určené plodiny. Daná plodina potom plní funkciu zábezpeky tohto úveru. Výška úveru sa tak vlastne stáva minimálnou cenou (floor price) na trhu. V prípade, že farmár danú komoditu nezrealizuje za trhovú cenu, môže úver nesplatiť a komodita prepadá v prospech štátu. Ide o platby viazané na objem produkcie, ktoré patria k formám podpory najviac stimulujúcim produkciu a využívanie vstupov, narušujúcim obchod s negatívnym dosahom na životné prostredie. Súčasne tento nástroj patrí k najmenej efektívnym pri prenose príjmov k farmárom.
- **Acyklické platby (*Counter-cyclical payments - CCP*)**. Farmárom sa vyplácajú vtedy, keď je cieľová cena danej komodity vyššia ako vopred stanovená spúšťačia úroveň (trigger level = príjmy za tonu plodiny plus priama platba za tonu). CCP môžu tiež ovplyvniť rozhodnutia farmárov čo produkovať, pretože sú viazané na súčasné trhové ceny. To znižuje riziko farmárov znížením variability ich príjmov v obdobiach s nízkymi trhovými cenami. Aj keď sú acyklické platby založené na úrovni produkcie v minulosti, ovplyvňujú produkčné rozhodnutia v súčasnosti, pretože farmári majú dôvod predpokladať, že budúca podpora bude zviazaná so súčasnou úrovňou produkcie. Farmári majú teda stimul udržiavať alebo zvýšiť súčasné výmery a výnosy. Keďže okolo 60% pôdy, na ktorej sú pestované plodiny s nárokom na podporu je farmármi prenajímaná väčšina z týchto platieb sa paradoxne dostáva vlastníkom pôdy a nie farmárom.
- **Priame platby pre plodiny (*Direct payments for crops – DPC*)** nahrádzajú kontraktačné platby pre flexibilitu produkcie (*Production flexibility contract payments*), uplatňované v rámci predchádzajúcej legislatívy pre pšenicu, kukuricu, jačmeň, cirok, ovos, bavlík a ryžu. Na platby budú mať navyše nárok pestovatelia sóje, ostatných olejní a podzemnice olejnej. Úroveň DPC pre plodiny je vyššia ako úroveň platieb uplatňovaných v rámci predchádzajúcej legislatívy a zároveň toto zvýšenie aktualizácia základných výmer a referenčných úrod majú potenciálny dosah na zvýšenie produkcie.
- **Cenový podporný program pre mlieko a mliečne výrobky a Program pre podporu exportu mliečnych výrobkov (*Dairy market price support programme and Dairy export incentive program - DEIP*)** Trhový poriadok mlieka sa zákonom z roku 2002 oproti legislatíve z 1996 výrazne zmenil v objeme platieb. Prijatím nového zákona v 2006 sa situácia oproti obdobiu od 2002 výrazne nezmenila, bola však pridaná nová vyrovnávacía platba (deficiency payment). Podporná cena pre mlieko ostáva na úrovni 218 USD/tonu

a štát bude pokračovať v nákupoch masla, syru čedar a odtučneného sušeného mlieka za vyhlásené ceny. Navyše na podporu producentov mlieka vláda už v období 2002-05 zaviedla Národný program pre elimináciu trhových strát u mliečnych výrobkov (*National dairy market loss payment program*), ktorý poskytoval pre chovateľov dojníc mesačné platby vo výške 45% rozdielu medzi cieľovou cenou (373,5 USD/tonu) a cenou mlieka prvej kvalitatívnej triedy kótovanej v Bostone. Zavedenie dodatočnej platby na tonu vyprodukovaného mlieka, navyše k nezmenenému systému podpory trhovej ceny, zvýši úroveň podpory, zároveň však bude pokračovať v nízkej efektivite prenosu príjmov k farmárom. Hoci je táto platba obmedzená stropom 1089 ton mlieka na farmu (približne produkcia 135 kráv), je stimulom zvýšiť produkciu na dojnice produkujúce pod kvantitatívny limit, čo môže viesť k zvýšeniu tlaku na životné prostredie.

Pri každej z týchto platieb platí:

- príjemca môže dostať jednu plnú platbu ako jeden podnikateľský subjekt a maximálne polovičnú výšku podpory na každý z dvoch ďalších podnikateľských subjektov,
- maximálna platba, ktorú môže jednotlivec dostať je 360 000 USD (cca 12,7 mil. Sk) ročne, vynímajúc platby pre podzemnicu olejnú, vlnu, mohér a med.
- producenti, ktorých priemerný hrubý ročný príjem počas troch predchádzajúcich finančných rokov presahuje 2,5 mil. USD, na platby nemajú nárok s výnimkou prípadu, keď viac ako 75% ich príjmu pochádza z poľnohospodárstva.

Zákon obsahuje širokú škálu podporných programov pre poľnohospodárske komodity, ochranu životného prostredia, obchod, výživu, úvery, vidiecky rozvoj, výskum, lesníctvo a energetiku. Prijemcovia týchto podporných programov musia dodržiavať požiadavky na ochranu životného prostredia a využívať svoju základnú výmeru na poľnohospodárske účely alebo environmentálne.

Celkové prínosy farmárskeho zákona v USA:

- zvyšuje poskytovanú podporu,
- platí pre širší okruh komodít,
- zvýrazňuje prepojenie medzi platbami a produkciou,
- poskytuje záchrannú sieť pre ochranu príjmov farmárov,
- znižuje riziko farmárov,
- vedie k zvýšeniu produkcie farmárov.

Veľkosť skutočných dosahov Farmárskeho zákona a jeho podporných mechanizmov značne závisí od toho, ako sa budú vyvíjať trhové podmienky, napríklad svetové ceny, ktoré sa môžu meniť nasledovne:

1. Vyššie svetové ceny = nižšie acyklické platby = menší dosah na produkciu a ceny.
2. Nižšie svetové ceny = vyššie acyklické platby = do istej miery izolácia od trhu = upraviť ponuku budú musieť producenti v iných krajinách.

Od prijatia tohto Farmárskeho USA v nasledujúcich 10 rokoch zvýšila svoj rozpočet na podporné programy pre poľnohospodárstvo o 73,4 mld. USD, čo malo dosahy na celosvetový obchod s poľnohospodárskymi komoditami. Tieto opatrenia kritizujú poprední svetoví producenti poľnohospodárskych plodín. Sú presvedčení, že USA subvencovaním poľnohospodárstva podkopávajú globálny ekonomický rast a poškodzujú najmä rozvojové krajiny, takže poľnohospodári z rozvojových krajín len sotva dokážu konkurovať na svetovom trhu Američanom, za ktorými stoja také štedré subvencie.

Proti zvýšeniu podpory poľnohospodárstva v USA ostro protestuje aj Európska únia, hoci sama má kvôli Spoločnej poľnohospodárskej politike (CAP) stabilne problémy na pôde WTO. Podľa EÚ, USA zavedením nových platieb, viazaných na ceny komodít, porušujú dohodu rozvinutých krajín o tom, že podpora farmárov by mala upúšťať od opatrení, ktoré deformujú objem produkcie, USA tak novozavedenými anticyklickými platbami nabúravaju svetový trh poľnohospodárskych komodít.

Napriek tlaku ostatných USA ani v nových dokumentoch z roku 2007, ktoré sa týkajú poľnohospodárskej politiky a teda aj poistenia v poľnohospodárstve, nemení svoj postoj k podpore poľnohospodárov. USDA sa domnieva, že kritika zo strany EÚ nie je namieste, pretože USA aj po zvýšení mňajú na podporu poľnohospodárstva menej ako polovicu z toho, čo EÚ. Takzvaný ekvivalent produkčných subvencií, ktorý vyjadruje celkovú podporu poľnohospodárstva v určitej krajine, dosahuje podľa USDA v USA aj po zvýšení 21 % v porovnaní s 35 % v EÚ a až 59 % v Japonsku.

Multiple Peril Insurance

Súčasný systém poistenia ponúka okrem poistenia pre špecifické riziká ako napríklad požiar a ľadovec aj rôzne MPI–poistenia súboru rizík. Popri poisteniach proti výpadku úrody

poskytuje aj poistenia tržieb v najrôznejších podobách, je skonštruované ako spôsob zaistenia sa proti riziku poklesu očakávanej hektárovej úrody plodiny pod vplyvom rozličných príčin. Kryje okrem elementárnych škôd zapríčinených búrkou, povodňou, ohňom, ľadovcom, zemetrasením či výbuchom sopky aj škody spôsobené rastlinnými chorobami, škodcami alebo nepriaznivými klimatickými podmienkami.

Za očakávaný výnos sa pri tomto druhu poistenia berie priemerný historický výnos podniku – *Actual Production History* (APH). V prípade, že nie sú k dispozícii dáta za minimálne štyri roky, je pre podnik použitá zvýšená sadzba poistného, resp. znížené poistné plnenie. Každému pestovateľovi je ponúknuté základné krytie, ktoré je na úrovni 50% očakávanej úrody. Taká to úroveň krytia je označovaná ako katastrofická – *Catastrophic Coverage* (CAT) a pestovateľ pri nej neplatí poistné. Platí len administratívny poplatok vo výške 100\$ za každú poistenú plodinu. Poistné plnenie prináleží poistenému v prípade, že jeho skutočný výnos klesne pod úroveň 50% priemerného výnosu. Výška poistného plnenia sa pritom určí ako súčin rozdielu garantovaného výnosu s výnosom skutočným a 55% dohodnutej ceny, ktorá sa odvíja od ceny danej plodiny na Chicagskej komoditnej burze. To znamená, že v prípade totálnej škody pestovateľ dostane poistné plnenie vo výške 27,5% vzniknutej škody ($0,50 \cdot 0,55$). Poistený môže zvýšiť poistné krytie (*buy-up*) a tým aj potenciálne poistné plnenie. Za príplatok si môže zvýšiť % garantovaného výnosu u niektorých kultúr až na 85% APH a taktiež garantovanú cenu až na výšku 100%.

Z toho vyplýva, že minimálna spoluúčasť je 15%. Je samozrejmé, že zvýšenie poistného krytia má priamu väzbu aj na zvýšenie poistného. Postupným znižovaním spoluúčasti sa nadproporcionálne zvyšuje výška poistného. Farmári v USA môžu využívať štátnu podporu iba pre uzatvorenie poistenia rastlinnej výroby. Systém je založený na spolupráci štátu a súkromných poisťovacích spoločností. FCIC stanovuje podmienky poistenia plodín a sadzby poistného. Do systému sa môžu zapojiť len autorizované poisťovne, ktoré musia poistiť každého farmára, ktorý o to požiada. Poistenie sa vzťahuje na suchu, mokro, záplavy, zemetrasenie, mráz, chlad, krupobitie, víchricu, chorobu rastlín, napadnutie škodcom, škody spôsobené zverou, nemožnosť vykonania zberu v dôsledku nezjazdnosti poľa, nepriazeň počasia v dobe kvetu, vulkanickú erupciu, úder blesku a požiar. Poistenie hospodárskych zvierat v USA nie je nijako systémovo riešené, štát v tejto oblasti pomoc neposkytuje. Farmári majú možnosť využiť iba komerčné poisťovacie produkty.

4.4 Prehľad produktov poľnohospodárskeho poistenia v sledovaných krajinách

Pre manažment rizika v poľnohospodárstve je využívaných celý rad nástrojov. Ich hlavným cieľom je zvyčajne znížiť variabilitu farmárskych príjmov a osobitne odbúrať riziko vysokých prepádov príjmov, smerovanie nástrojov poľnohospodárskych politík na európskom a americkom kontinente je rôznorodé. Niektoré nástroje, ako napríklad rôzne poistné schémy alebo futuritné trhy, sú vytvorené výlučne za účelom manažmentu rizika. V iných prípadoch je stabilizácia príjmov súčasťou širšej poľnohospodárskej politiky alebo dokonca vedľajším produktom schém vytvorených pre iné účely. Prehľad hlavných nástrojov, ktoré priamo alebo nepriamo prispievajú k stabilizácii príjmov poľnohospodárov je uvedený nižšie.

Produkty poľnohospodárskeho poistenia v SR

Ako už bolo uvedené produkty pre poľnohospodárov na slovenskom poistnom trhu ponúkajú iba tri komerčné poisťovne: Alianz Slovenská poisťovňa, a. s., Generali Poisťovňa, a. s. a UNIQA poisťovňa, a. s.. Všetky tri sa špecializujú na dobrovoľné zmluvné poistenie, pričom ich produkty určené pre poľnohospodárov možno vo všeobecnosti rozdeliť na tri základné typy: poistenie majetku, hospodárskych zvierat, poistenie plodín a na slovenskom poistnom trhu sa poskytuje tiež zaistenie.

Produkty poľnohospodárskeho poistenia v USA

Rovnako už bolo uvedené, že poľnohospodárske poisťovníctvo v USA je súkromné ale štátom podporované. V súčasnosti tu pôsobí 17 veľkých subjektov pospájaných do troch skupín,; Ace Property & Casualty Ins. Co., Hartford Fire Ins. Co., Rural Community Ins.. Všetky podnikajú so súhlasom vlády a v spolupráci s vládnu organizáciou RMA ktorá je členom amerického ministerstva poľnohospodárstva USDA.

Produkty poľnohospodárskeho poistenia v SR a USA

Tabuľka 3

SR	USA
Poistenie majetku	Poistenie tržieb
Poistenie plodín	Poistenie úrody
Poistenie hospodárskych zvierat	—
Zaistenie	Zaistenie

Zdroj: autor

4.4.1 Poistenie majetku

Tento druh dobrovoľného zmluvného poistenia je zameraný na poistenie proti odcudzeniu, krádeži a následkom živelných pohrôm. Ako jedno z poľnohospodárskych poistení je možné ho uzatvoriť na Slovensku a v iných Európskych štátoch. V USA tento produkt nie je súčasťou poľnohospodárskeho poistenia, farmár si majetok môže poistiť prostredníctvom niektorého z bežných komerčných neživotných poistení.

Osobitným inštitútom je poistenie právnej ochrany a poistenia zodpovednosti za škody, tieto vo všeobecnosti poľnohospodárske subjekty využívajú ale rovnako ako niektoré iné produkty nie sú primárne určené pre poľnohospodárov a preto sú ich konštrukcia a zameranie pre účely tejto práce nepodstatné. Z tohto dôvodu im nebude venovaná ďalšia pozornosť.

Poistenie majetku – Porovnanie USA/ SR ako člen EU

Tabuľka 4

USA	SR v nadväznosti na EU
Majetok sa v rámci poľnohospodárskeho poistenia nepoistuje.	Poistenie majetku súčasťou poľnohospodárskeho poistenia.
	Osobitne sa dajú poistiť poľnohospodárske stroje.

Zdroj: autor

Poistenie majetku v SR

U nás je poistenie majetku možné uzatvoriť na celý súbor majetku ako aj na výber hmotného investičného majetku (tzv. selektívne poistenie). Poistenie majetku pre poľnohospodárov a podnikateľov je aj tu v podstate identické. Poistné produkty v tejto oblasti nie sú nijako oficiálne rozdelené do skupín a kategórií a preto sa používa rozdelenie ktoré zhruba zodpovedá druhom ktoré sú poisťovňami aktuálne poskytované. Poľnohospodári si prostredníctvom tohto druhu poistenia môžu poistiť takzvané „bežné veci“, ako sú budovy, stroje, majetok či zodpovednosť za škody. Jedinou odlišnosťou je že pre poľnohospodárov existujú produkty poistenia hospodárskych strojov ako traktorov, sejačiek, zberačov atď. Pre nedostatok priestoru sú základné druhy poistenia majetku a riziká ktoré kryjú zobrazené v prílohe 7 tejto práce.

Poistenie majetku v USA

Majetok sa v USA v rámci poľnohospodárskeho poistenia poistiť nedá. Existujú len bežné komerčné produkty identické pre poľnohospodárov aj iných podnikateľov. Štát tu neposkytuje nijakú podporu ani reguláciu.

4.4.2 Poistenie príjmov

Stabilizácia príjmov je vo svete vykonávaná rôznymi spôsobmi, napríklad poistením hrubého príjmu alebo prostredníctvom fondu na stabilizáciu čistých príjmov (s charakterom záchranej príjmovej siete). Výhodou poistenia hrubého príjmu oproti poisteniu výnosov je fakt, že väčšina fariem produkuje viacero komodít a je nezvyklé, aby všetky komoditné trhy zaznamenávali súčasne nízke ceny. Poistenie farmárskeho príjmu bude navyše lacnejšie, pretože nižšie príjmy jedného poľnohospodárskeho podniku budú pravdepodobne vykompenzované vyššími príjmami iného podniku. Okrem toho poistenie celkového príjmu farmy nenarušuje trh so žiadnou špecifickou komoditou. Fond pre stabilizáciu čistých príjmov je nástrojom, ktorým je možné stabilizovať príjmy farmárov v dlhodobejšom horizonte. V priaznivom príjmovom období producenti do fondu prispievajú, v nepriaznivom príjmov z neho môžu naopak čerpať financie. Štát môže participáciu v takomto fonde stimulovať prostredníctvom jeho dotovania, garantovania zaujímavej úrokovej miery alebo daňovými úľavami.

Schémy poistenia príjmov sú využívané v rámci všetkých štátov USA, v EU jednotná schéma ustanovená nie je, rozhodnutie o ich použití je ponechané na jednotlivé členské štáty, konkrétne na Slovensku sa napriek snahám o ich zavedenie v minulosti, takéto schémy a teda aj poistenie príjmov ako také nevyužívajú.

Poistenie príjmu – Porovnanie USA/ SR ako člen EU

Tabuľka 5

USA	SR v nadväznosti na EU
Komplexný systém poistenia príjmov. Gross revenue insurance	Schémy nie sú v súčasnosti využívané.
Jednotná sociálna a daňová politika v jednotlivých federatívnych štátoch USA.	Použitie v rozpore s daňovou a sociálnou politikou jednotlivých členov EU.(tieto v kompetencii jednotlivých členských štátov.
<i>Net income stabilization fund</i> Poskytovanie platieb poistencom na základe rozdielu medzi príjmom z predaja komodít na trhu a stanoveným cieľovým príjmom.	V SR pokus o zavedenie podobnej schémy pre producentov bravčového mäsa v r.2000, hneď po predložení bol však zamietnutý.

Zdroj: autor

Poistenie príjmov v USA

Schéma poistenia hrubého príjmu bola využívaná v Kanade v rokoch 1991-95 a doteraz funguje v niektorých jej provinciách. Podľa ich skúseností bol tiež vyvinutý systém poistenia príjmov v USA. Princípom je poskytovanie platieb pre poistencov na základe rozdielu medzi príjmom za predaj komodít na trhu a stanoveným cieľovým príjmom. Cieľový

príjem na hektár za danú plodinu je pritom odvodený na základe historických výnosov. Poistenie úrody nerieši cenové riziko, ktoré spočíva v možnom poklese predajnej ceny. Preto boli od roku 1994 zavedené produkty na báze poistenia tržieb. V súčasnosti ich možno rozdeliť do dvoch skupín:

- produkty pri ktorých je poistená celková tržba farmára plynúca z poľnohospodárskej prvovýroby za určité obdobie,
- produkty vzťahujúce sa na individuálne údaje farmára, pri ktorých dochádza k poistnému plneniu ak tržba z určitej kultúry klesne pod vopred stanovenú hranicu, do tejto skupiny patria tri základné produkty:
  - IP- Income Protection - Poistenie príjmu, cena určená ako stred ceny pri sejbe a termínovej ceny pre obdobie žatvy. Na základe tejto ceny sa určí výška garantovanej tržby.
  - CRP- Crop Revenue Coverage - Krytie príjmu z plodiny, je to produkt poskytovaný súkromnými poisťovacími spoločnosťami, pre určenie garantovanej úrovne tržieb sa používa vždy vyššia cena z ceny pri sejbe alebo termínovej ceny pre obdobie žatvy. Výška garantovanej tržby sa podobne ako predtým určí na základe tejto ceny.
  - RA- Revenue Assurance - Zaistenie príjmu, je principiálne rovnaké ako IP. Odlišnosťou je možnosť použitia vyššej ceny v čase žatvy, tak ako to je v prípade CRC. Produkty sú len málo rozšírené a dostupné len vo vybraných štátoch. Je tu poistená celková tržba farmára plynúca z poľnohospodárskej prvovýroby za určité obdobie. Na trhu sa objavil v roku 1999 a je určený na krytie výpadku príjmu. Poistné plnenie je vyplatené v prípade, že skutočné tržby farmára v poistenom období klesnú pod určitú percentuálnu hranicu priemerných tržieb za posledných päť rokov. Výška tržieb sa pritom zisťuje z daňových priznaní za príslušné obdobia

Všetky tri programy majú spoločnú črtu. Okrem úrody kryjú aj cenové riziko a výška poistného plnenia je určená úrodou v tonách a cenou. Spôsob výpočtu sa opäť opiera o historické dáta hektárových úrod a o cenu, ktorej výška sa odvádza od ceny na komoditnej burze. K poistnému plneniu dochádza vtedy, ak skutočne dosiahnutá tržba je nižšia ako tržba garantovaná. Robia sa pritom dve cenové pozorovania:

- Prvé, ktoré sa uskutočňuje na začiatku poistnej doby, slúži na určenie výšky garantovanej tržby.
- Druhé nasleduje v dobe žatvy a slúži i na určenie výšky skutočne dosiahnutej tržby.

4.4.3 Poistenie úrody / výnosov

Poistenie výnosov existuje vo viacerých krajinách, obzvlášť v krajinách s vysokou výnosovou variabilitou. Aj keď výnosy väčšiny komodít môžu byť potenciálne variabilné, poistné krytie je zvyčajne dostupné iba pre hlavné komodity. Poisťovanie špeciálnych komodít a živočíšnych komodít je problematické, ale pestovanie plodín a ich poistenie je najrizikovejšie zo všetkých poistená poľnohospodárskych subjektov. Toto poistenie je v niektorých krajinách EÚ i sveta považované za nástroj stabilizovania príjmov poľnohospodárov.

Poistenie úrody/výnosov–Porovnanie USA/ SR ako člen EU

Tabuľka 6

USA	SR v nadväznosti na EU
Komplexný systém poistenia výnosov. + Federálna korporácia poistenia plodín	Iba komerčné produkty poistenia rastlinnej výroby a hospodárskych zvierat .
Štát dotuje poistné, hradí administratívne náklady a poskytuje zaistenie.	V takejto forme sa štát na riadení rizík nepodieľa.
2002 - Nový farmársky zákon ich ustanovuje ako „acyklické platby“ vo výnimočných situáciách.	Do r. 1991 zákonné Komplexné poistenie úrody poľnohospodárskych organizácií ktoré kompenzovalo stratu výnosov.
Proti suchu sa v USA dá poistiť.	Sucho je v SR nepoistiteľným rizikom.

Zdroj: autor

Poistenie úrody v SR

Na Slovensku najväčšie riziko predstavuje poškodenie poľnohospodárskej produkcie ľadovcom, resp. krupobitím, prietržou mračen, povodeň, záplavy, víchrica, poškodenie vybranými živelnými rizikami ako je požiar a škody z vyzimovania, resp. jarných mrazov. Tento druh poistenia ponúkajú na trhu len 3 komerčné poisťovne, pričom do roku 2004 boli štyri. Jedným z najväznejších rizík, proti ktorému sa nedajú komerčne poistiť plodiny je sucho. Napriek tomu že v niektorých krajinách takéto poistenie v súčasnosti existuje na Slovensku zaniklo už v roku 1991.

Poistenie viacerých rizík a krytie katastrof je možné poskytnúť v EU na základe čl. 87, ods. 3c Zmluvy o Európskej únii (podľa rozhodnutia EK je možné poskytnúť až 50 % príspevok na poistné). Najvyššia miera podpory je poskytovaná v Rakúsku a v Španielsku. Podporované je poistenie rizík ako krupobitie, mráz, záplavy, víchrica a v menšej miere aj sucho a škodcovia.

V súčasnosti sa v SR poisťujú rôzne riziká spojené s pestovaním poľnohospodárskych plodín ale aj viniča hroznového, ovocných stromov, dokonca poisťovňa Uniqua u nás poskytuje aj poistenie lesných porastov. Poistenie sa vzťahuje na rôzne riziká ako sú

poškodenie alebo zničenie jarnými mrazmi, záplavami, požiarom, ľadovcom, víchrícou a inými živelnými udalosťami. Typy poistenia ktoré jednotlivé poisťovne u nás poskytujú a riziká ktoré kryjú sú uvedené v prílohe 7. Čo sa poistenia rastlín týka, najviac produktov v tejto oblasti u nás poskytuje poisťovňa Generali.

Poistenie výnosov v USA

Rizikovosť rastlinnej výroby v USA je riešená prostredníctvom dvoch typov poistných produktov:

- **poistením úrody**- ochrana úrody na úrovni 50-85 % výnosu a 60-100 % predpokladanej ceny. Napr. pri 50 % poistení výnosu predstavuje štátna dotácia poistného 50 %.
- **poistením príjmu z rastlinnej výroby**, ktoré kryje nielen výnosy, ale aj vplyv výkyvov nákupných cien. Suma na vyplatenie škody sa vypočítava z ceny dohodnutej pri poistení alebo z ceny v čase zberu (podľa toho, ktorá je vyššia)

Do roku 1994 existovalo v USA aj tzv. katastrofické krytie. To je v súčasnosti nahradené poistením úrody, resp. *programom výpomoci pri katastrofických škodách na nepoistiteľných plodinách- FCIC*. Tradičným produktom FCIC je poistenie úrody – Multiple Peril Crop Insurance, ktoré je poistením proti riziku poklesu očakávanej hektárovej úrody spôsobeným rozličnými príčinami.

Súčasný systém poistenia plodín v USA ponúka okrem poistenia pre špecifické riziká ako napríklad požiar, ľadovec, rôzne MPI–poistenia súboru rizík. Patria medzi ne popri tradičných poisteniach proti výpadku úrody aj poistenia tržieb v najrôznejších podobách. Sú pri nich kryté okrem elementárnych škôd zapríčinených búrkou, povodňou, ohňom, ľadovcom, zemetrasením či výbuchom sopky aj škody spôsobené rastlinnými chorobami, škodcami alebo nepriaznivými klimatickými podmienkami. Poisťovne ktoré takéto poistenie poskytujú sú uvedené v prílohe 1.

Porovnanie poistných systémov plodín v USA a EU25¹

Tabuľka 7

	Hodnota produkcie spolu v Mil.eur	Aktuálna hodnota poistenej produkcie v Mil.eur	% poistenej produkcie z celkovej produkcie	Náhrady poistného v Mil eur a % poistenej hodnoty	Dotácie v Mil eur a % náhrad
US A	81,560	37,000	45%	3,300	1,900
	50,154 oprávnenej hodnoty produkcie- poľné plodiny	Iba plodiny	75% z oprávnených	9%	58% (72% vrátane admin. nákl. a zaistenia)
EU 25	161,923	36,730	23%	1,538	497
				4%	32%

Zdroj: Agricultural Insurance Schemes 2006

1) 1 € = 1.273 \$ (september 2006)

4.4.4 Poistenie zvierat

Straty v dôsledku nákazlivých ochorení môžu byť rozsiahle a mať katastrofický dopad na farmárov príjem. Kľúčovým rozdielom oproti ostatným katastrofickým stratám (napr. sucho či povodne) je, že farmári môžu kolektívne ovplyvniť celkovú výšku strát. Pravdepodobnosť prepuknutia nákazy a jej rozšírenia závisí od spôsobu akým farmári uplatňujú preventívne opatrenia.

Poistenie zvierat–Porovnanie USA/ SR ako člen EU

Tabuľka 8

USA	SR v nadväznosti na EU
Hospodárske zvieratá sa v rámci špeciálneho poľnohospodárskeho poistenia v USA nepoistujú.	Veterinárny fond, pre kompenzáciu strát v ŽV spôsobených epizodickými nákazami.
Farmár si takéto poistenie môže dojednať ako bežné komerčné poistenie poskytované poisťovňami bez nejakej štátnej podpory.	Fond kompenzuje do 60% kapitálových nákladov farmárom ktorých zvieratá boli vzhľadom na nákazu utratené.

Zdroj: autor

Poistenie zvierat v SR

Poistenie hospodárskych zvierat znižuje riziko živočíšnej výroby prostredníctvom širokej palety produktov. Príkladom je poistenie zvierat a hydiny pre prípad nákazy, poistenie pre prípad zničenia vajec v elektrickej liahni a uhynutie jednodňovej hydiny, poistenie vysokohodnotných zvierat, poistenie kráv a vysokoteľných jalovíc pre prípad jednotlivých škôd a poistenie prasníc pre prípad jednotlivých škôd. V chove hospodárskych zvierat sú rizikovými hlavne to neinfekčné ochorenia, poranenia, straty vzniknuté pri pôrodoch, straty núteným zabitím v súvislosti s výkonom prevencie proti niektorým nákazám. K poistným udalostiam treba zahrnúť, samozrejme, aj krádež zvierat. Jednotlivé typy rizík ktoré v rámci poistenia zvierat poisťovne v SR poskytujú zobrazuje príloha 7.

Poistenie zvierat v USA

Medzi poistením plodín a poistením zvierat existuje v USA veľký rozdiel. Zatiaľ čo poistenie plodín je zo strany štátu do istej miery podporované, poistenie zvierat je čisto komerčného charakteru. To znamená, že štát neprispieva žiadnym spôsobom na krytie rizík spojených s chovom zvierat. Zoznam poisťovacích spoločností ktoré v USA komerčne poistenie zvierat poskytujú je uvedený v prílohe 1. Spomedzi komerčných poistení zvierat, ktoré na trhu ponúkajú súkromné poisťovne, sú najpopulárnejšie tieto tri typy:

- *Blanket farm personal property policy*- Súborné poistenie majetku, krytie strát na zvieratách je súčasťou poistenia obchodného majetku farmára. Poistenie zvierat sa riadi rovnakými poistnými podmienkami ako iné súčasti majetku. Poistený si volí poistnú

sumu, platí poistné a poistné plnenie v prípade vzniku poistnej udalosti je limitované aktuálnou trhovou hodnotou zvierat'a.

- *Stated value policy*- Poistenie stanovenej hodnoty, poistený poskytuje poisťovni zoznam zvierat s ich individuálnymi poistnými sumami. Kryté sú škody spôsobené vopred stanovenými rizikami, medzi ktoré patria oheň, blesk, padajúce objekty, kolízia s dopravným prostriedkom vrátane dopravnej nehody pri transporte, udusenie, vandalizmus a krádež.
- *Livestock mortality coverage*- Poistenie úhynu zvierat, je to takzvané all-risk poistenie, čo znamená, že kryje všetky riziká, ktoré spôsobia smrť zvierat'a. Je typické pre zvieratá vysokej hodnoty ako napríklad dostihové kone. Poistené zvieratá sa musia podrobiť veterinárnej prehliadke a ich hodnota je stanovovaná individuálne v čase podpisu poistnej zmluvy.

4.4.5 Zaistenie

Základným princípom fungovania poistenia je rozloženie rizík a vyrovnanie v kolektíve. Do veľkej miery je však účinnosť vyrovnania závislá od vzťahu poistených rizík. V ideálnom prípade sa jedná o úplnú nezávislosť. Čím sú riziká pozitívnejšie korelované, tým väčšie je riziko, že výška celkovej škody sa bude v jednotlivých rokoch výrazne odlišovať od výšky predpokladanej. V prípade poistenia poľnohospodárskych plodín je pozitívna korelácia jednotlivých rizík dokázaná (sucho, extrémne zrážky, poškodenie škodcami). Preto ak nie je možné vyrovnanie v kolektíve, musí poisťovňa využiť iné nástroje. Jedným z takýchto nástrojov je prenesenie časti rizika na zaist'ovňu.

Výsledky poisťovne kolíšu v čase podľa škodovosti (jeden rok má poisťovňa veľa škôd, ktoré môžu mať vplyv na jej hospodársky výsledok, druhý rok môže mať bezškodový priebeh). Zaistenie je schopné toto kolísanie do značnej miery potlačiť, škody "nad plán" odchyť zaistiteľ. Miera finančnej sily sa v ekonomicky vyspelých krajinách určuje mierou solventnosti. Mieru solventnosti môže zvýšiť zaistenie, pričom sa šetrí potreba kapitálu a rezerv poisťovne a nevyvíja sa tlak na rast prijatého poistného. Nemenej dôležitú úlohu hrá zaistenie aj pri zavádzaní nových produktov na trh a pri vzdelávaní zamestnancov poisťovní, prípadne pri likvidácii veľkých škôd, keď zaist'ovne ako miesta centralizácie odborníkov z rôznych oblastí slúžia ako poskytovatelia know-how.

Zaistenie v SR

Dozorným úradom nad poisťovníctvom v SR je NBS, ktorá dozerá na to, aby sa poisťovňa nedostala pod tzv. minimálnu mieru solventnosti, v opačnom prípade zastaví takejto spoločnosti činnosť. Zaistenie je u nás poskytované na komerčnej báze, zaistovne ho ponúkajú na trhu za účelom dosiahnutia zisku. Rovnako ako iné komerčné produkty, je ponúkané za rôznych podmienok a v rôznej cene, neexistuje ako jeden štandardný produkt poskytovaný všetkými subjektmi.

Zaistenie v USA

V USA plní úlohu zaistovne Federálna spoločnosť pre poistenie plodín – Federal Crop Insurance Corporation (FCIC), ktorá zaistenie poskytuje ako štandardizovaný produkt pre všetkých klientov.

Všetky riziká nie je možné poistiť. Poistenie je založené na agregácii podobných od seba nezávislých rizík do jedného poistného fondu, za účelom zníženia variability alebo straty. Okrem toho úroveň poistného musí byť pre poistencov akceptovateľná a ekonomicky únosná. Katastrofické straty je možné poistiť prostredníctvom zaistenia, t.j. poistenia poisťovacích spoločností. V roku 2002 bola v SR snaha o zriadenie Fondu úhrad poistného v prípade nepoistiteľných rizík. Potrebu jeho vytvorenia ukázal vysoko rizikový rok 2000, kedy sa situácia riešila ad hoc – štátnym zásahom, čo sa ale neopakovalo pri značne rizikovom roku 2003. Návrh na vytvorenie fondu, ktorý vychádzal v Koncepcie agrárnej a potravinovej politiky do roku 2005 a ktorý mal podľa pôvodného zámeru vstúpiť do platnosti od 1.1. 2003, zamietlo MFSR. To znamená že v súčasnosti SR pomáha poľnohospodárom len vo forme dotácie úhrad na poistné plodín a hospodárskych zvierat.

Tvorba zdrojov Kalamitných fondov v EU:

- Francúzsko, 50 % zdrojov pochádza z prostriedkov štátu a zvyšok od poľnohospodárov ako daň z poľnohospodárskeho poistenia. Ak chcú francúzski roľníci dostať podporu v prípade kalamitných škôd, musia mať uzavreté požiarné poistenie budov a inventára (v prípade škody minimálne na úrovni 70 % dostanú 35 % očakávanej produkcie)
- Rakúsko, platba z katastrofického fondu sa vzťahuje okrem rastlinnej a živočíšnej produkcie aj na budovy.
- Spolková republika Nemecko, je osobitným prípadom, každá spolková krajina vlastný systém kompenzácií škôd v prípade katastrof.
- Slovenská republika, fond neexistuje

4.4.6 Pomoc a intervencie štátu v sledovaných krajinách

Najčastejším argumentom pre štátnu intervenciu je existencia porúch trhu a snaha redistribuovať príjmy producentom v prípade vážneho ohrozenia ich prosperity. Ak neistota ovplyvňuje rozhodnutie farmára o type produkcie a využití zdrojov a vedie ho k produkcii pod úrovňou maximalizujúcou jeho zisky, výsledkom je zníženie prosperity. Navyše sa takto môže znížiť ponuka rizikovejších komodít, keďže farmári s averziou k riziku budú inklinovať k produkcii menej rizikových komodít. Nepredvídateľnosť môže tiež viesť k zlej alokácii zdrojov. Príliš vysoké riziko znižuje dostupnosť úverov a môže v konečnom dôsledku ohrozovať prežitie poľnohospodárskeho podniku. Najefektívnejším spôsobom korekcie porúch trhu je podporiť vznik tzv. chýbajúcich trhov. Politika môže za účelom etablovania týchto trhov stanoviť potrebný legislatívny rámec a poskytnúť stimuly pre ich vývoj, prípadne znížiť náklady napr. poskytnutím dotácií na poistné. Ak vznik chýbajúcich trhov nie je možný, ďalším možným riešením je preklopenie chýbajúcich trhov politikami s charakterom záchranej siete. Nadmerné dotovanie rizika môže podporiť riskantné metódy produkcie, napríklad hospodárenie na nekvalitných pôdach vystavených rizikovým faktorom alebo k zvýšeniu hustoty chovov dobytka, čo môže prispievať k šíreniu živočíšnych nákaz.

V poslednej dekáde 20. storočia dochádza v krajinách OECD k postupnému odklonu od podpory cien a zavádzaniu rôznych druhov priamych platieb. Niektoré druhy sú udeľované na základe súčasnej produkcie alebo úrovne využívania vstupov, pričom v tomto prípade je ich dopad na produkciu podobný ako pri podpore cien alebo dotáciách na využívanie vstupov, vrátane dopadu na úroveň rizika. Iné druhy, či už udeľované na základe pestovateľskej výmery, počtu zvierat, historických nárokov alebo celkového príjmu farmy, majú rôznu stupeň viazanosti na produkciu, ale v každom prípade úroveň rizika znižujú.

Pomoc a intervencie štátu – Porovnanie USA/ SR ako člen EU

Tabuľka 9

USA	SR v nadväznosti na EU
<i>DPC- Direct payments for crops</i> - predtým Kontrakčné platby pre flexibilitu produkcie	Priame platby sú významnou súčasťou Spoločnej poľnohospodárskej politiky EU
1 skupina: <i>CCP- Counter-cyclical payments</i> , ad hoc platby ak je konečná cena komodity nižšia ako príjmy za jej produkciu	1 skupina: platby, ktoré sú poskytované ako kompenzácia za reformy komoditných režimov (MacSharryho reforma, Agenda 2000)
2 skupina: Program pre ochranu životného prostredia	2 skupina: Agroenvironmentálne platby

Zdroj: autor

Podporné mechanizmy v rámci SPP v Európskej únii už teraz značne prispievajú (aj keď nepriamo) k zníženiu rizika poľnohospodárskych aktivít, avšak, priame zásahy EÚ do manažmentu rizika sú zriedkavé. SPP významne prispieva k stabilizácii cien, aj keď medzi zásahmi do jednotlivých komoditných trhov existujú rozdiely (niektoré sektory, napr. hydinarstvo, fungujú takmer výlučne na princípoch voľného trhu). Priame platby značne prispievajú k stabilite príjmov, keďže sú nezávislé od súčasných cien a úrod, aj keď pôvodne neboli na tento účel projektované. Produkčné riziká, s výnimkou epizodických nákaz, sú poisťované na úrovni členských krajín EÚ alebo nie sú poisťované vôbec.

Používané systémy poľnohospodárskeho poistenia v EU:

- *Platby ad hoc* sa poskytujú z verejných zdrojov pre nepoistené škody na úrode (napr. pri záplavách). Je ich možné realizovať na základe Zmluvy o Európskej únii (čl. 87, ods. 2b). Platbu je možné povoliť len vtedy, keď výška škody presiahne 30 % celkovej povolenej výroby. Ak sa tak stane, je možná po dohode so spoločným trhom až 100 %-ná výška kompenzácií.
- *Príspevky na poistenie* - kompenzácia škôd spôsobených katastrofami je zaručená.

Dotácia úhrad na poistné plodín a hospodárskych zvierat

- Tento inštitút sa v našich podmienkach uplatňuje od roku 1999.
- Slovenskému poľnohospodárovi je možné poskytnúť dotáciu na poistné vo výške 50 % oprávnených nákladov na poistné zaplatené v kalendárnom roku
- V prípade vzniku škôd na plodinách je vyplácaná podpora do 50 % škody len v prípade, že škoda presiahne viac ako 20 % výroby príslušnej plodiny oproti priemeru za predchádzajúce 3 roky.
- Pri škodách na zvieratách spôsobených v dôsledku nákaz alebo iných hromadných ochoreniach zvierat je výška úhrady do 50 %, resp. do 100 % . Pre porovnanie:
  - v Rakúsku je dotácia 50 % uhrádzaná rovnomerne z celoštátnych zdrojov a zdrojov jednotlivých spolkových krajín,
  - španielska dotácia prekračuje o 3 % európsky strop, 40-45 % výšky dotácie je poskytovaných z celoštátneho a 10-15 % z regionálnych rozpočtov,
  - Portugalsko poskytuje v EU najvyššie miery dotácie, až 73%,
  - v Taliansku sú dotácie na poistenie vyplácané z národného solidárneho fondu v pomere 60 % na kalamitné škody a 40 % na dotácie poistného,
  - vo Francúzsku platí jedno obmedzenie dotácie poistného – nevzťahuje sa na prípad krupobitia a dodatočných rizík.

5. ZÁVER

Podnikanie v poľnohospodárstve je rizikovejšie ako podnikanie v iných oblastiach práve v dôsledku klimatických zmien a výkyvov počasia. Klimatológovia sa zhodujú, že vplyvom globálnych klimatických zmien, nestále počasie vo svete ale aj v našom regióne bude naďalej pretrvávať, čo bude mať za následok práve zvýšenú rizikovosť poľnohospodárskej výroby. Jedným z nástrojov znižovania tohto rizika je práve poistenie.

Vzhľadom na trend nadnárodnej integrácie v Európe, otázka poľnohospodárskeho poistenia aj pre Slovensko nadobúda rozmer regulácie nielen na úrovni našej republiky ale na úrovni integračného celku desiatok krajín, ktorým je Európska únia. Poľnohospodárske poistenie u nás prešlo v poslednom období dvoma podstatnými zmenami a to v roku 1990 prechodom na trhovú ekonomiku a druhou v súvislosti s našim vstupom do EU. Prvá z týchto zmien mala za následok zmenu formy ako aj predmetu poistenia, pričom významný bol predovšetkým ústup od komplexného systému poistenia. Do stále nestabilného systému sa začali postupne zapracovávať regulatívy súvisiace s predvstupovými opatreniami EU, samotným vstupom ako aj snahou o postupné uplatňovanie jednotnej poľnohospodárskej politiky v rámci spoločenstva.

Na získanie uceleného pohľadu na fungovanie systému poľnohospodárskeho poistenia je nutná jeho komparácia s iným vo všeobecnosti kladne hodnoteným systémom. Takýmto je práve systém poľnohospodárskeho poistenia v USA, ktorý je príkladom pre mnoho iných štátov vo svete. Komparácia SR a USA v akejkoľvek oblasti ale nie je možná predovšetkým vzhľadom na diametrálne odlišnú veľkosť našich ekonomík a vzhľadom na to, že naša poľnohospodárska politika je v mnohom ovplyvňovaná spoločnou poľnohospodárskou politikou EU. Porovnanie v tejto práci je preto koncipované ako posudzovanie situácie v USA na jednej strane a situácie v SR, v nadväznosti na naše členstvo v EU na strane druhej.

Práca hodnotí riziko a jeho postavenie v ekonomickej praxi a poukazuje na nástroje riadenia tohto rizika, pričom poľnohospodárske poistenie vyzdvihuje ako nosný z týchto nástrojov. Detailne sa venuje systému poľnohospodárskeho poistenia v SR, ktorý posudzuje v nadväznosti na naše členstvo v EU a systému poľnohospodárskeho poistenia v USA. Definuje históriu a súčasnosť týchto systémov a porovnáva ich z pohľadu uplatňovanej schémy ich fungovania ako aj jednotlivých produktov, ktoré sú v rámci nich poskytované. Práca sa v mnohom dotýka štátnej podpory a regulácie a definuje nasledovné spoločné a rozdielne črty systémov v sledovaných krajinách:

Systém poľnohospodárskeho poistenia

- Poľnohospodárske poistenie v SR prešlo v poslednom období významnými zmenami, čo spôsobuje nestabilitu, v USA je uplatňovaný relatívne nemenný a stabilný systém, ktorý poskytuje poľnohospodárom zázemie. Je preto žiadúce, aby EU v krátkom čase uplatnila jednotný systém poľnohospodárskeho poistenia a to zvolením jednej zo spomenutých variánt a jej uplatnením vo všetkých členských krajinách.
- Vytvorenie spoločného poisťovacieho trhu v EU predpokladá aj zavedenie tzv. „single licence“, ktorá do istej miery už funguje aj v SR. Jej uplatnením, by predstihlo aj systém požívaný v USA, kde musí mať poisťovňa udelenú licenciu v každom štáte v ktorom chce podnikat’.
- Systém dotácií v oblasti poľnohospodárskeho poistenia u nás rieši Schéma štátnej pomoci na platby poistného v poľnohospodárstve. Poistenie ako také je upravené Zákonom o poisťovníctve č. 8/2008 Z.z. USA uplatňuje „Agricultural Risk Protection Act“, smerodajnou právnou normou v oblasti poľnohospodárstva a teda aj poľnohospodárskeho poistenia je však „Farm Bill“ koncipovaný v súlade s ARPA.
- Výhodou systému v USA, je prehľadnosť. Poľnohospodárstvo upravuje jedna smerodajná právna norma „Farm bill“, ktorá plne nadväzuje na poistný zákon. V SR máme osobitne právne normy týkajúce sa poľnohospodárstva, poistenia, a aj poľnohospodárskeho poistenia. Navyše, kvôli nejednotnosti v únii, niektoré regulatívy sú prijímané na úrovni EU, iné na úrovni SR ako členského štátu, a to vo forme pracovných dokumentov, nariadení a oznámení, čo systém značne zneprehľadňuje. Jednotná úprava v rámci EU je preto aj v tomto smere nevyhnutná.
- Veľkou výhodou v USA je, že poistený môže meniť výšku poistného krytia a tým aj potenciálneho poistného plnenia uplatňovaním tzv. „buy-up“ systému. V praxi to znamená, že ak nedisponuje dostatočným množstvom peňažných prostriedkov, zníži si rozsah poistenia a tým ušetrí na poistných nákladoch. U nás takáto možnosť neexistuje a vysoké ceny poistného odrádzajú poľnohospodárov od poistenia. „buy-up“, by mohlo zvýšiť záujem o poistenie aj u nás, napriek tomu, že znížením poistného krytia sa znižuje aj potenciálne poistné plnenie, je lepšie uzatvoriť poistenie s nižším krytím ako žiadne.

- V SR existuje systém poľnohospodárskych dotácií, na ktoré je zvýšená nárokovateľnosť u subjektov, ktoré majú uzatvorené poistenie na krytie poľnohospodárskych rizík. Ak poľnohospodárovi vznikne škoda, PPA mu preplatí 40-100% straty (podľa typu rizika), zníženej o poistné plnenie. Tieto sú určené tak pre producentov rastlín, ako aj hospodárskych zvierat. USA štátnu pomoc rieši vo forme podporných programov farmárskeho zákona, ktoré sa poskytujú ako cyklické a acyklické platby. Na rozdiel od nás, USA z producentov hospodárskych zvierat podporuje jedine producentov mlieka a to špeciálnym opatrením. Napriek tejto výhode, náš systém zaostáva v marketingových úveroch a programoch na podporu exportu.
- Celkovo nízka úroveň poľnohospodárskeho poistenia v SR je spôsobená kolobehom problémov, od nízkej účasti subjektov na poistení a teda potreby pomerne drahého zaistenia, až po vysokú cenu poistenia, ktorá ešte viac odrádza subjekty od poistenia. Situáciu by mohla vyriešiť prijatie tzv. „Single Licence“ , čím by sa rozšírila ponuka produktov a do tohto času posilnenie štátnej podpory a dotácií.
- Na Slovensku produkty poľnohospodárskeho poistenia poskytujú iba tri komerčné poisťovne, štátna podpora vo forme dotácie je poskytovaná subjektom poisteným v ktorejkoľvek z nich. V USA existuje množstvo spoločností poskytujúcich komerčné poistenie pre poľnohospodárov, okrem nich sú tu ešte špecializované subjekty ktoré spolupracujú s USDA a poskytujú štátom podporované poistenie.

Produkty poľnohospodárskeho poistenia

- Produkty poľnohospodárskeho poistenia sú v oboch krajinách vytvorené na krytie približne rovnakých rizík. Výhodou nášho systému je, že podporuje aj producentov hospodárskych zvierat. V spojených štátoch amerických si producenti hospodárskych zvierat môžu uzatvoriť iba bežné komerčné poistenie bez nejakej účasti štátu.
- Čo sa týka poistenia plodín, tomuto je v oboch sledovaných krajinách poskytovaná značná pozornosť. Je to spôsobené predovšetkým faktom, že na produkciu rastlinnej výroby počasie vplýva nepomerne viac ako na živočíšnu výrobu a tiež je týchto producentov potrebné podporovať pre zachovanie potravinovej bezpečnosti štátu a zabezpečeniu dostatočnej ponuky.

- Aj napriek pomerne širokej palete poistných udalostí a plodín, na ktoré sa vzťahuje poistenie, poistenie v USA má svoje regionálne špecifiká, čím sa zabezpečuje aj optimálna alokácia plodín vzhľadom k prírodným podmienkam (a predchádza možnosti zneužitia inštitútu poistenia). Podobne je to aj pri stratách z nízkych cien plodín. Tento jav je najmarkantnejší pri obilninách, čoho svedkami sme boli aj v ostatných rokoch. Toto obmedzenie by mohlo byť účinne uplatnené aj v spoločnom systéme poľnohospodárskeho poistenia, ktorý postupne uplatňuje EU.
- Výhodou systému v USA, je že poskytuje „Poistenie tržieb“, ktorým si poľnohospodár zabezpečí istú úroveň zisku. Tento produkt sa u nás neposkytuje, ale jeho ponuka by mohla výrazne ovplyvniť dopyt po poľnohospodárskom poistení, a zlepšiť tak podmienky našich producentov.
- Značný rozdiel v sledovaných krajinách existuje aj v zaistení, u nás sa toto poskytuje ako komerčný produkt jednotlivými spoločnosťami, čo robí zaistenie drahším a často menej dostupným. V USA zaistenie poskytuje FCIC ako štandardný produkt pre všetkých klientov, čím sa unifikujú podmienky jeho poskytovania a znižuje sa aj jeho cena, stáva sa tak dostupnejším a vo všeobecnosti viac poskytovaným.
- Medzerou v našom systéme je existencia „nepoistiteľných rizík“, a to predovšetkým sucha, čo znemožňuje subjektom efektívne riadiť riziká, a tým znižuje ich záujem o poistenie. Tento problém je spôsobený vysokou rizikovosťou tohto poistenia, ktorá jeho cenu zdvíha tak vysoko, že ho robí nezaujímavým tak z pohľadu dopytu ako aj ponuky. Situáciu by vyriešilo posilnenie štátnej podpory alebo rozšírenie poistného trhu o ďalšie subjekty. Poistenie proti stratám úrod v dôsledku sucha v USA existuje a aj pre našich producentov bolo nepochybne zaujímavé, rovnako ako iné produkty, ktoré na našom trhu v súčasnosti chýbajú.

Záverom treba konštatovať, že v USA funguje rokmi overený model poľnohospodárskeho poistenia, ktorý zohľadňuje regionálne špecifiká ako aj potreby jednotlivcov. Uplatnenie niektorých jeho črt by preto mohlo pomôcť EU zaviesť jednotnú poľnohospodársku politiku aj v oblasti poistenia tak aby bola oporu poľnohospodárom vo všetkých členských štátoch. Ako iné krajiny, tak aj SR má niekoľko medzier a nedostatkov v tejto oblasti, ich identifikácia a odstránenie sú základným predpokladom k tomu aby sme sa stali ekonomicky vyspelým štátom a silným členom Európskej únie.

POUŽITÁ LITERATÚRA

- DAŇHEL, J. a kol. (2005): Pojistná teorie: professional Publishing 2005, s.147-159, ISBN 80-86419-84-3
- DUCHÁČKOVÁ, E. (2005): Principy pojištění a pojišťovnictví: Ekopress, s.r.o., 2005, s.18, s.19, ISBN 80-86119-92-0
- DUKES, M. (2005): Spoluúčasť štátu na poistení nedosahuje európsky priemer, článok v mesačníku AGROmagazín, č.10/2005, október 2005, internetový zdroj, /cit 09.01.2008/, online na: <http://www.nasepole.sk/am/data/10_05/tema10_2005.htm>
- HARDAKER, J.B. (2000): Some Issues in Dealing with Risk in Agriculture, University of New England. Armidale 2000, s..3, ISBN 1-86389-667-8
- HUBKOVÁ, E. (2007): „Prílišná regulácia“ vedie rebríčok poistných rizík, článok v mesačníku Development press, č.9/2007, 08.09.2007, internetový zdroj, /cit.:11.02.2008/,online na:<http://www.developmentpress.sk/vydanie_8-9/007/08.pdf>
- CHOVAN, P.(2006): Poistovníctvo v kocke, Bratislava: Slovenská asociácia poisťovní, 2006, s.79, s.168, s.339 , ISBN 80-967410-1-2
- CHOVAN, P. a kol. (1994): Základy poisťovníctva, Bratislava: slovenská asociácia poisťovní, 1994, s. 44, ISBN 80-967083-1-7
- CHRASTINOVÁ, Z. (2002): Rizikovosť poľnohospodárskej výroby a jej riešenie na Slovensku a vo vybraných štátoch, Bratislava: Výskumný ústav ekonomiky poľnohospodárstva a potravinárstva, 2002. ISBN 80-8058-258-0, s. 8-25
- CHRASTINOVÁ, Z. (2006): Riešenie rizikovosti poľnohospodárskej výroby vo vybraných krajinách EU, článok k časopisu AGROmagazín – 1335-2261, Ročník 8, číslo 3/2006, s.11
- KOŠČO, T. (2002) : Financie II- Riziko a poisťovníctvo, Nitra: Slovenská poľnohospodárska univerzita, 2002. ISBN 80-8069-008-1. s.30,45
- KOŠČO, T. (2002): Prostriedky a opatrenia rizika ako šance pre dosahovanie podnikateľskej úspešnosti, IN: Zborník z 3. medzinárodnej vedeckej konferencie: Teoretické a praktické prístupy k riešeniu podnikových kríz a k dosahovaniu podnikateľskej úspešnosti hospodárskych subjektov. Nitra: AGROTAR, 2002. ISBN 80-88943-18-3. s. 234
- KOŠČO, T. (2005) : Riziko a poisťovníctvo, Nitra: Slovenská poľnohospodárska univerzita, 2005, ISBN 80-8069-539-3. s.31

- KOŠČO, T., TÓTH, M. (2005): Východiská a pozície poisťovacieho trhu na území Slovenskej a Rakúskej spolkovej republiky, IN: Zborník z vedeckého seminára s medzinárodnou účasťou na CD nosiči: Faktory podnikovej úspešnosti v podmienkach európskeho agrárneho trhu, Nitra: Slovenská poľnohospodárska univerzita, 2005, ISBN 80-8069-615-2, s.305-306
- KOŠČO, T., TÓTH, M. (2005): Charakteristika systému poľnohospodárskeho poistenia V USA, IN: Zborník z vedeckého seminára na CD nosiči: Faktory podnikovej úspešnosti v podmienkach európskeho agrárneho trhu, Nitra : Slovenská poľnohospodárska univerzita 22. september 2005. ISBN 80-8069-615-2, strany 374-389
- KUPEC, V. (2003): Účinnosť nástrojov finančnej sústavy, ich vplyv na podnikateľské aktivity v PPK, Doktorantská dizertačná práca, Nitra: Slovenská poľnohospodárska univerzita, 2003. s. 84
- LASCELLESS, D. (2006): Spoločný prieskum spoločností CSFI a Pricewaterhouse Coopers LLP - „Bananna skins polls“ , International news, CSFI Report Finds Regulatory Burdens Top List of Industry Concerns, 30.05.2007, internetový zdroj, /cit.:11.02.2008/, online na: <<http://www.insurancejournal.com/news/international/2007/05/30/80189.htm>>
- PELLER, F., SAKÁLOVÁ, K. (2004): Význam a metódy zaistenia v životnom poistení, Ekonomický časopis, Roč.52, č.3 (2004). s.325-326
- PRÁŠILOVÁ, M. (2004): Analýza nepredvídateľných rizík v českém zemědělství, IN: Zborník vedeckých prác: Kvantitatívne metódy v ekonómii, Nitra: Slovenská štatistická a demografická spoločnosť, 2004. ISBN 80-88946-40-9. s.184-185
- SENTIVÝNY, M.(2002), OECD hodnotí Farmársky zákon USA, Dokument stálej misie SR pri OECD, január 2002, internetový zdroj, /cit 10.10.2007/, online na: <www.mfa.sk/zu/index/open_file.php?file=paris/4_hodnotenieUSAFarm%2act.doc&ln>
- ŠTUDENC, V. (2005) : Analýza postenia poľnohospodárstva v Slovenskej republike, IN: Zborník z vedeckého seminára s medzinárodnou účasťou na CD nosiči, Nitra: Slovenská poľnohospodárska univerzita, 2005. ISBN 80-8069-615-2. s. 378-379
- TERVEY, V. (2002): Poistenie ako jedna z metód rizikového manažmentu v poľnohospodárstve, IN: Zborník vedeckých prác z Medzinárodných vedeckých dní 2002: Ekonomika a manažment podnikov v procese globalizácie: Zv. 4, 2 diel: Ekonomika, Nitra: Slovenská poľnohospodárska univerzita, 2002. ISBN 80-8069-031-6, s 1432-1433

- TÓTH, M. (2001): Riziká v poľnohospodárstve a vzťah medzi výškou poistného a záujmom o poistenie, IN: Mladá veda 2001: Zborník vedeckých prác z medzinárodnej vedeckej konferencie doktorandov. Nitra: Slovenská poľnohospodárska univerzita, 2002. ISBN 80-7137-971-9. s.158-160
- TÓTH, M. (2002) : Analýza poistenia poľnohospodárskych subjektov na poistnom trhu, IN: Zborník vedeckých prác z Medzinárodných vedeckých dní 2002: Ekonomika a manažment podnikov v procese globalizácie: Zv.4, 2. diel : Ekonomika, Nitra: Slovenská poľnohospodárska univerzita, 2002. ISBN 80-8069-031-6. s 1435-1437
- TÓTH, M. (2004): Súčasnosť a perspektíva poľnohospodárskeho poistenia na Slovensku, IN: Mladá veda 2004: Medzinárodná vedecká konferencia mladých vedeckých pracovníkov a doktorandov: „Spoločne v Európe, spoločne pre Európu“, Nitra: Slovenská poľnohospodárska univerzita, 2004. ISBN 80-8069-456-7. s.115
- ZOBORSKÝ, I. M. (1999): Agroekonomika. Prešov : S PRESS Prešov, 1999, ISBN 80-968227-0-5. s. 30-31
- WIKIPÉDIA slobodná encyklopédia (2008): Poľnohospodárstvo, január 2008, internetový zdroj /cit.: 02.02.2008/, online na: <<http://sk.wikipedia.org/wiki/Po%C4%BEnohospod%C3%A1rstvo>>

Dokumenty

- Agricultural Insurance Schemes: Administrative Arrangement N °.AGRI-2005-0321, Between DG Agriculture (DG AGRI) and DG Joint Research Centre (the JRC), Final Report, 01.11.2006, internetový zdroj, /cit: 12.01.2008/, online na: <ec.europa.eu/agriculture/analysis/external/insurance/summary_en.pdf>
- The Fourth National Communication of the Slovak Republic on Climate Change: Ministerstvo životného prostredia Slovenskej republiky a Národný hydrometeorologický ústav, Bratislava 2005, internetový zdroj, /cit: 25.3.2008/, online na: <<http://unfccc.int/resource/docs/natc/slknc4.pdf>>
- Konceptia agrárnej a potravinovej politiky SR – 4. časť: - Riešenie rizikovosti poľnohospodárskej výroby, internetový zdroj /cit: 10.01.2008/, online na: <<http://archiv.mpsr.sk/slovak/dok/koncept/kon4.htm>>
- Oznámenie komisie rade o riadení rizika a krízovom riadení v poľnohospodárstve: vydala Komisia európskych spoločenstiev, Brusel, 09.03.2005, KOM(2005) 74 v konečnom znení, SEC (2005) 320, internetový zdroj, /cit:05.03.2008/, online na: <[http://www.europarl.europa.eu/meetdocs/2004_2009/documents/com/com_com\(2005\)0074_/com_com\(2005\)0074_sk.pdf](http://www.europarl.europa.eu/meetdocs/2004_2009/documents/com/com_com(2005)0074_/com_com(2005)0074_sk.pdf)>

- Riadenie rizík- Možnosti konkurenčných výhod v krajinách strednej a východnej Európy: MARSH 2006, Vydala agentúra Marsh & McLennan Companies, internetový zdroj, /cit:02.03.2008/, online na:
<http://www.marsh.sk/documents/Regionstrednejavychod.Europy2006_000.pdf>
- Risk Management Tools for EU Agriculture: Pracovný dokument DG AGRI, internetový zdroj /cit:12.12.2007/, online na:<http://europa.eu.int/comm/agriculture/publi/insurance/index_en.htm>
- Risk Management Tools for EU Agriculture with a special focus on insurance : Pracovný dokument DG AGRI, vydala Komisia Európskych spoločenstiev, január 2001, internetový zdroj, /cit: 10.11.2007/, online na:
<http://ec.europa.eu/agriculture/publi/insurance/sum_en.pdf>
- Schéma štátnej pomoci na platby poistného v poľnohospodárstve: Súhrnné informácie o štátnej pomoci udelenej v súlade s nariadením Komisie (ES) č. 1857/2006 o uplatňovaní článkov 87 a 88 zmluvy o štátnej pomoci pre malé a stredné podniky pôsobiace v poľnohospodárskej výrobe, ktorým sa mení a dopĺňa nariadenie (ES) č. 70/2001, internetový zdroj, /cit: 25.02.2008/, online na.: <<http://archiv.apa.sk/pdf/sp16.pdf>>
- Správa o riadení rizika a krízovom riadení v poľnohospodárstve: vydal Výbor pre poľnohospodárstvo a rozvoj vidieka Spravodajca: Friedrich-Wilhelm Graefe zu Baringdorf, 30.01.2006, (Konečné znenie A6-0014/2006), internetový zdroj, /cit: 10.02.2008/, online na: <<http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+REPORT+A6-2006-0014+0+DOC+XML+V0//SK>>

Zákony

- Občiansky zákonník 40/1964 , z 26.februára 1964
- Nariadenie vlády č. 369/2007 Z. z Slovenskej republiky o niektorých podporných opatreniach v pôdohospodárstve
- Klasifikácia poistných odvetví podľa poistných druhov- príloha k zákonu č 95/2005 Z.z. o poisťovníctve a o zmene a doplnení niektorých zákonov, čiastka 39, strana 924
- Zákon č. 8/2008 Z. z. - Zákon o poisťovníctve a o zmene a doplnení niektorých zákonov, z 28.11.2007, čiastka 3/2008
- Zákon č. 39/2007 Z.z. o veterinárnej starostlivosti z 12 decembra 2006, príloha č.5, Choroby ktoré podliehajú hláseniu a ktoré môžu byť zaradené do národného programu eradikácie
- Zákon č. 95/2002 Z.z. o poisťovníctve a o zmene a doplnení niektorých zákonov, z 1. 02. 2002, čiastka 39, príloha: Klasifikácia poistných odvetví podľa poistných druhov

7 PRÍLOHY

PREHLAD POISŤOVACÍCH SPOLOČNOSTÍ V USA
PODĽA TYPU POĽNOHOSPODÁRSKEHO POISTENIA KTORÉ POSKYTUJÚ

Spoločnosti poisťujúce plodiny	
1	XL Reinsurance America, Inc.
2	Westfield Insurance Company
3	Western Agricultural Insurance Company
4	Stonington Insurance Company
5	Rural Community Insurance Company
6	Producers Agriculture Insurance Company
7	NAU Country Insurance Company
8	Country Mutual Insurance Company
9	Clearwater Insurance Company
10	Austin Mutual Insurance Company
11	American Agricultural Insurance Company
12	American Agri-Business Insurance Company
13	Agrinational Insurance Company
14	Ace Property and Casualty Insurance Company
15	Great American Insurance Company
16	NAU Country Insurance Company

Zdroj: autor

Spoločnosti poisťujúce hospodárske zvieratá a ceny	
1	Ace Property and Casualty Insurance Company
2	American Agri-Business Insurance Company
3	American Agricultural Insurance Company
4	Country Mutual Insurance Company
5	Great American Insurance Company
6	NAU Country Insurance Company
7	Rural Community Insurance Company
8	Stonington Insurance Company
9	Western Agricultural Insurance Company

Zdroj: autor

Spoločnosti poskytujúce zaistenie	
1	ARIA- American Risk and Insurance Association
2	American Institute for Chartered Property Casualty Underwriters / Insurance Institute of America
3	CAS- Casualty Actuarial Society
4	CRESTA - Catastrophe Risk Evaluating and Standardizing Target Accumulations
5	IRU- Intermediaries and Reinsurance Underwriters Association
6	IGIE- Institute for Global Insurance Education
7	IRC- Insurance Research Council
8	RAA-Reinsurance Association of America
9	RRC- Reinsurance Research Council - Canada

Zdroj: autor

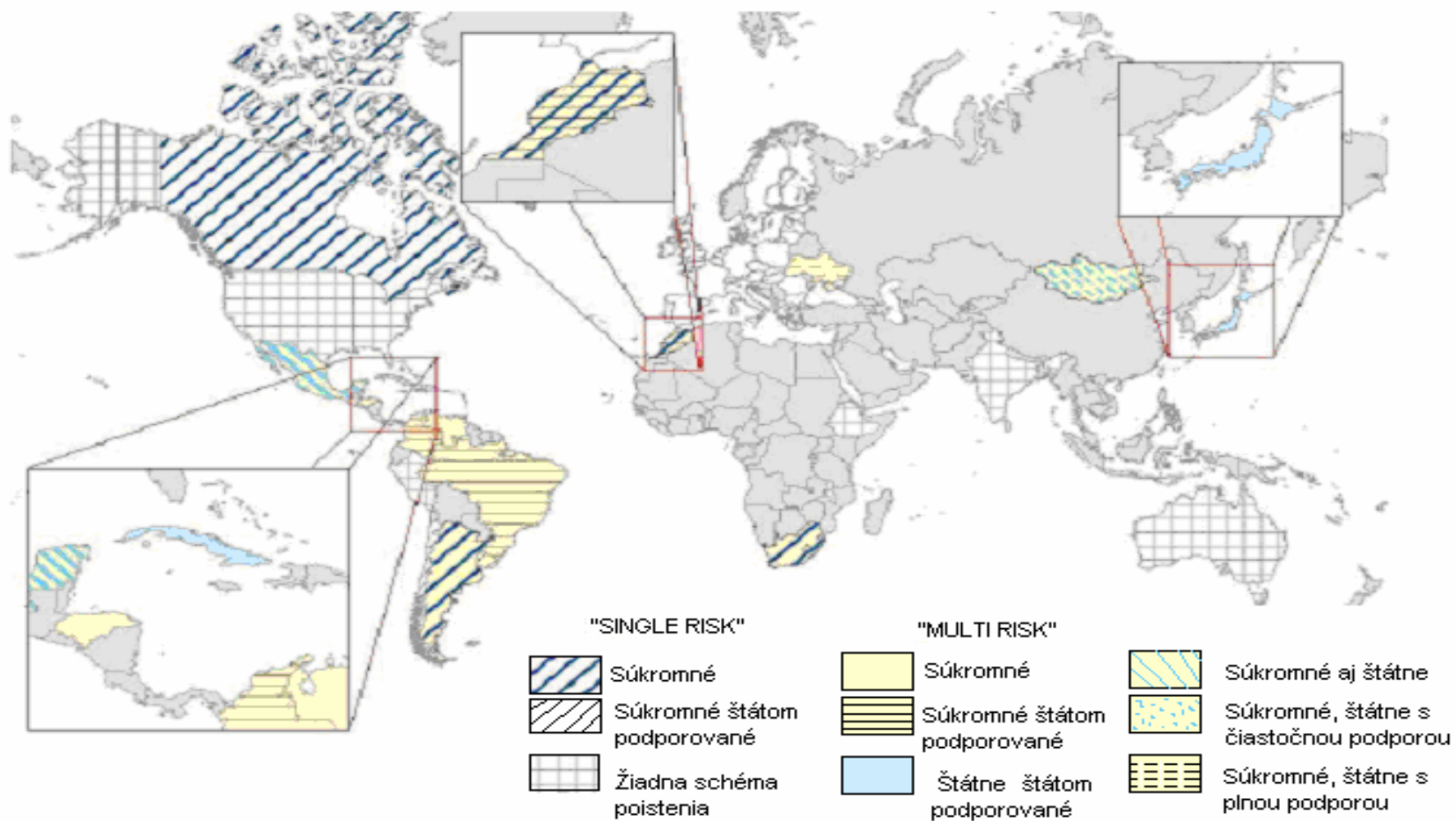

**SCHEMY POĽNOHOSPODÁRSKEHO POISTENIA
VO SVETE**

Typ schémy	Popis
<i>Single Risk Insurance</i> Poistenie jedného rizika	Zastrešuje resp. poisťuje jedno riziko.
<i>Kombined peril Insurance</i> Poistenie kombinácie rizík	Zastrešuje niekoľko rizík, väčšinou poistenia na spoločnom základe alebo riziká jedného druhu. V niektorých krajinách sa nazýva aj „multi-risk“ poistenie
<i>Yield Insurance</i> Poistenie výnosov	Poistenie výnosov zahŕňa garanciu výnosov založenú na regionálnom priemere alebo individuálnom zisku minulých období, v situáciách, keď hlavné riziko ako napríklad sucho ohrozuje výnosy. V USA tento typ nazývame „Multi-peril“ poistenie
<i>Revenue Insurance</i> Poistenie príjmu	Je spojením poistenia rizika a poistenia výnosov do jedného poistného produktu. Môže sa uzatvárať za niektorý produkt alebo za celú farmu.
<i>Income Insurance</i> Poistenie vstupov	Toto poistenie zastrešuje vstupy, teda súčasne poisťuje cenové a výnosové riziko, ale aj náklady na produkciu. Obyčajne sa neuzatvára za jednotlivé produkty ale za celú farmu.
<i>Whole-farm insurance</i> Poistenie celej farmy	Poistenie pozostáva z kombinácie zabezpečenia rozličných poľnohospodárskych výstupov na farme. V závislosti od zastrešenia tejto garancie môže mať podobu poistenia výnosov, príjmu alebo vstupov na farme ako celku.
<i>Area Yield Index Insurance</i> Teritoriálne indexované poistenie výnosov	Poistenie sa odvíja od poklesu priemerných výnosov v regióne.
<i>Area Revenue Index Insurance</i> Teritoriálne indexované poistenie príjmu	Poistenie sa odvíja od poklesu produkcie ovplyvňujúcej priemerné výnosy a ceny v regióne.
<i>Indirect Index Insurance</i> Nepriamo indexované poistenie	Je založený na sledovaní indikátorov výnosov alebo vegetácie odvodenej od indexov založených na vývoji počasia, satelitných snímkach a podobne.
<i>Stabilization Accounts</i> Stabilizačné účty	Je to typ osobného poistenia. Pozostáva z individuálnych účtov, na ktoré farmár každoročne vkladá určitý finančný obnos, ktorý môže vybrať v stratových rokoch. Tieto účty môžu byť založené na výnosoch, príjmoch alebo iných indikátoroch.

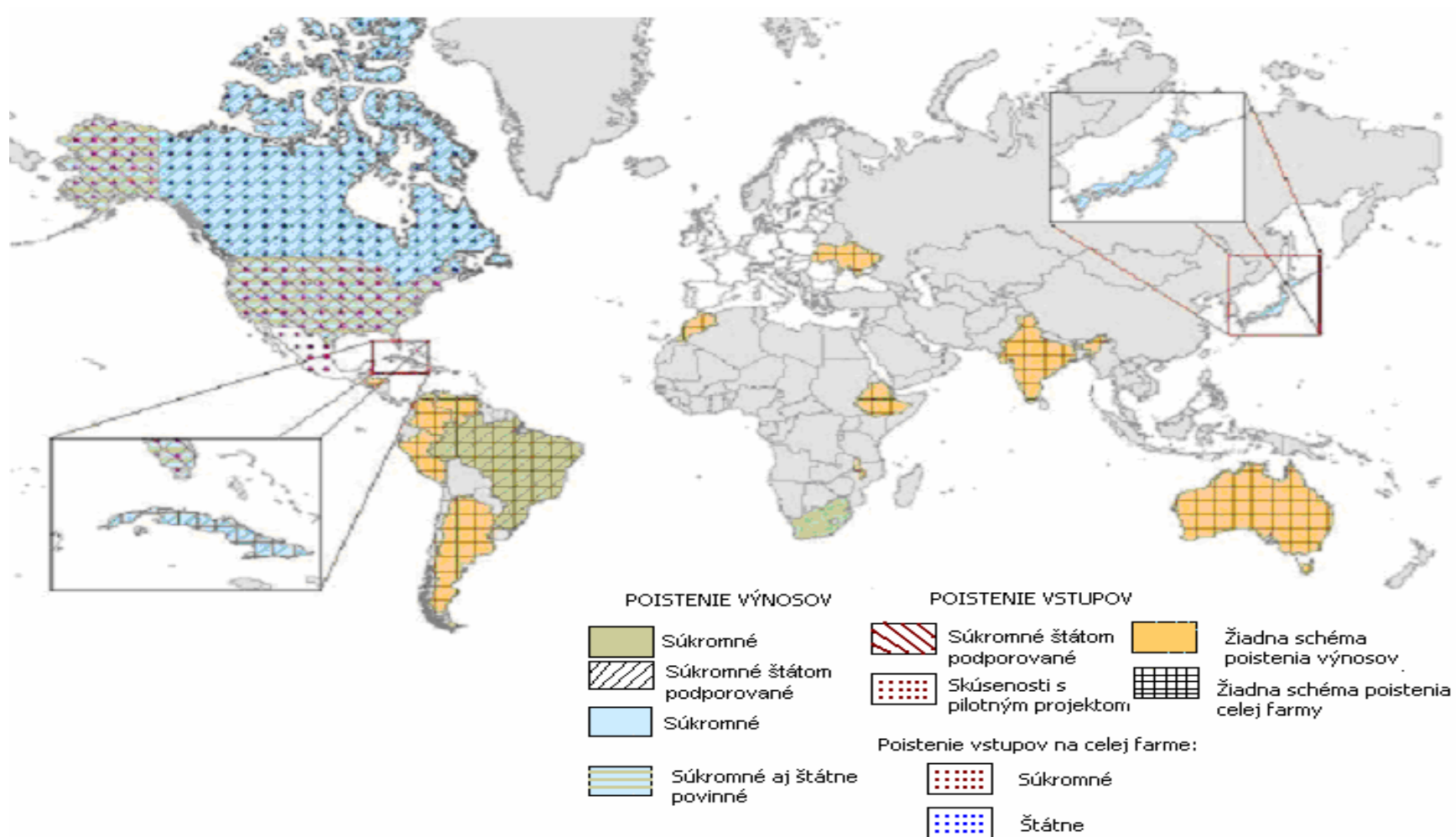
Zdroj: autor

SCHÉMY POISTENIA JEDNÉHO RIZIKA A POISTENIA SÚBORU RIZÍK VO SVETE

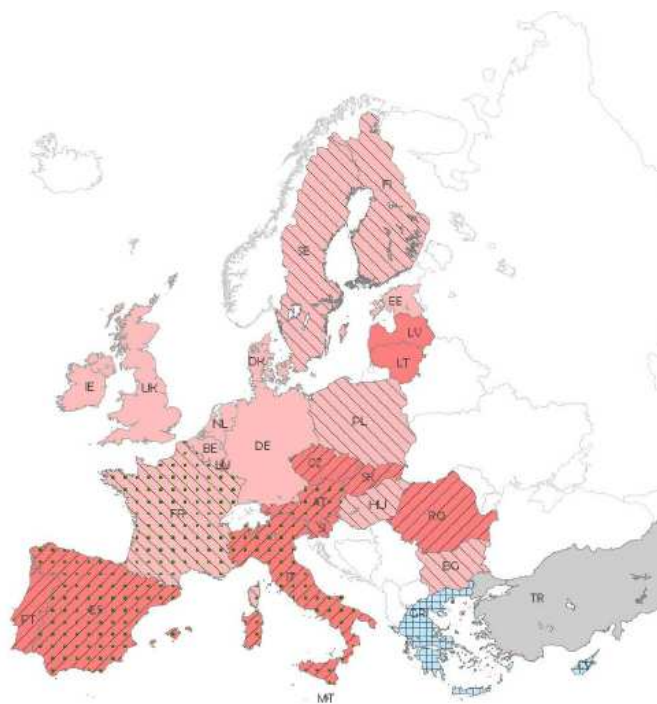
Zdroj: Agricultural Insurance schemes 2006

SCHÉMY POISTENIA VSTUPOV A POISTENIA VÝNOSOV VO SVETE

Zdroj: Agricultural Insurance schemes 2006

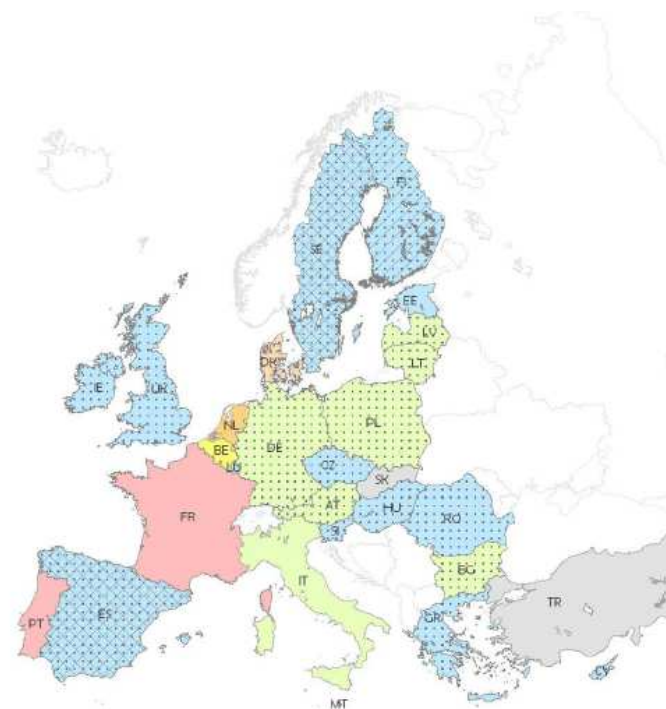
POISTENIE JEDNÉHO RIZIKA, POISTENIE SÚBORU RIZÍK A POISTENIE VÝNOSOV V EURÓPE

Kombinované poistenie	Poistenie jedného rizika	Poistenie výnosov
Privátne bez príspevku štátu	Verejné	Privátne s časti dotované štátom
Privátne s časti dotované štátom	Privátne bez príspevku štátu	
Verejné	Privátne s časti dotované štátom	
Chýbajúce podklady		

Zdroj: Agricultural Insurance schemes 2006

KALAMITNÉ FONDY, STABILIZAČNÉ ÚČTY A AD-HOC POMOC V EURÓPE

Kalamitné fondy	Stabilizačné účty
Verejné	Ad-hoc
Verejné a povinne dotované	Plne dotované
Verejne povinné s časti dotované	Privátne s časti dotované štátom
Verejné s časti dotované	
Verejne povinné aj súkromné	
Žiadne	
Chýbajúce podklady	

Zdroj: Agricultural Insurance schemes 200

PREHLAD POISTNÝCH PRODUKTOV POĽNOHOSPODÁRSKEHO POISTENIA V JEDNOTLIVÝCH POISŤOVNIACH SR

Príloha 7

Produkt	Allianz	Uniqua	Generali	
Poistenie viniča proti poškodeniu jarnými mrazmi				Poistenie plodín
Poistenie proti poškodeniu ľadovcom				
Poistenie proti poškodeniu vybranými živelnými rizikami				
Poistenie proti poškodeniu živelnými udalosťami				
Poistenie proti poškodeniu záplavami				
Poistenie proti poškodeniu požiarom				
Poistenie proti poškodeniu ovocných výpestkov ľadovcom, výchricou	*2			
Poistenie lesných porastov				
Poistenie zvierat				Poistenie zvierat
Poistenie plemeníkov				
Krátkodobé poistenie koní chovaných na špeciálne účely				
Poistenie hospodárskych zvierat pre prípad hromadných škôd				
Poistenie jednotlivých hospodárskych zvierat pre prípad škôd				
Poistenie kráv pre prípad jednotlivých škôd				
Poistenie kráv a vysokoteľných jalovíc pre prípad jednotlivých škôd				
Poistenie stáda hospodárskych zvierat				
Poistenie hospodárskych zvierat pre prípad nákazy				
Poistenie hospodárskych zvierat pre prípad nebezpečnej nákazy				
Poistenie hydiny pr prípad nákazy				
Poistenie zásob vajec hydiny postihnutej nákazou	*			
Poistenie plemenných hospodárskych zvierat zakúpených v zahraničí	*			
Poistenie prasníc pre prípad jednotlivých škôd				
Poistenie králikov z intenzívneho chovu				

Zdroj: autor

2 Poistenie spravované poisťovňou ale neponúkané na trhu

POISTENIE MAJETKU V SR

